

gemeente
Hardinxveld-Giessendam

Hardinxveld-Giessendam: Dorp aan het water

Perspectiefnota 2018-2021

Hardinxveld-Giessendam, een krachtige samenwerkingsgemeente

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
2. Algemeen beleidsperspectief	7
2.1 Hardinxveld-Giessendam werkt toe naar Drechtstedengemeente	7
2.2 Positionering in de regio en in de samenleving	7
2.3 Afronding bestuursperiode en start nieuwe bestuursperiode	8
2.4 De kernthema's van de komende jaren	9
3. Beleidsperspectief per pijler	11
3.1 Ruimtelijk-economische pijler	11
3.2 Sociaal-maatschappelijke pijler	14
3.3 Pijler dienstverlening	17
3.4 Pijler bestuur en bedrijfsvoering	18
4. Financieel perspectief.....	21
4.1 Gecomprimeerd overzicht.....	21
4.2 Financiële uitgangspunten	22
4.3 Economische ontwikkelingen.....	22
4.4 Ontwikkelingen Gemeentefonds.....	23
5. Risicoparagraaf	25
6. Toekomstige ontwikkelingen	27
Bijlage 1 Overzicht van projecten in het kader van het GVVP	31
Bijlage 2 Begrotingspositie	33
Bijlage 3 Financieel overzicht per programma	35
Bijlage 4 Toelichting loon- en prijsstijging	53
Bijlage 5 Investeringsoverzicht 2018-2022.....	55
Bijlage 6 Kasstroomoverzicht t.b.v. investeringsplanning	57

1. Inleiding

Presentatie van het beleidsperspectief en het financiële beeld

De perspectiefnota 2018-2021 presenteert een beleidsperspectief en het financiële beeld voor 2018 en de volgende jaren. Ook worden de afwijkingen over het lopende begrotingsjaar in de perspectiefnota opgenomen. Hiervan worden de structurele effecten meegenomen in het perspectief van de meerjarenbegroting 2018-2021. Op deze manier ontstaat een verbinding tussen de terugblik en de vooruitblik.

Perspectiefnota is de basis voor de programmabegroting

De perspectiefnota vormt de basis voor het samenstellen van de programmabegroting 2018-2021. Het zwaartepunt van de nota ligt bij de beleidsinhoudelijke voorstellen aangevuld met een financiële onderbouwing. Deze nieuwe plannen deels voortkomend uit het collegeprogramma 2014-2018 zijn een fundament voor de verdere ontwikkeling van Hardinxveld-Giessendam voor de komende jaren.

Financiële effecten van HG als Drechtstedengemeente volgen later

De Drechtsteden houden rekening met een vertaling van de financiële effecten van toetreding van Hardinxveld-Giessendam in een later stadium. Voor de toetreding wordt in juni 2017 een pro-forma begrotingswijziging opgesteld door de Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden. De feitelijke begrotingswijziging wordt opgenomen in de actualisering van de begroting 2018. Die wordt dan begin 2018 door de Drechtraad vastgesteld. De Drechtraad is dan inclusief de vertegenwoordiging van Hardinxveld-Giessendam. Dit in verband met de formele toetreding van Hardinxveld-Giessendam per 1 januari 2018. De gemeente (lokale gemeenteraad) heeft de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de begrotingswijziging.

In deze perspectiefnota is daarom geen rekening gehouden met de financiële effecten van een formeel toegetreten Hardinxveld-Giessendam per 1 januari 2018. Dat vergt nadere doorrekeningen van zowel Hardinxveld-Giessendam als Drechtsteden. Medio 2017 is hier meer duidelijkheid over en krijgt het een vertaling in de programmabegroting 2018-2021.

De klankbordgroep raad wordt gedurende de transitie op de hoogte gehouden van de financiële stand van zaken. De financiële aspecten van het raadsbesluit van 9 juli 2015 worden daarin in acht genomen.

Besluitvormingsproces van perspectiefnota naar programmabegroting

De inhoudelijke voorstellen en het financieel perspectief opgenomen in de perspectiefnota bieden de raad handvatten om in Het Debat nader richting te geven en aandacht voor specifieke onderwerpen te vragen. De overige bijstellingen zijn per programma toegelicht.

Het college stelt de programmabegroting 2018-2021 medio september vast en de verzending aan de raad is voorzien eind september. In het begrotingsdebat van 9 november vindt dan de besluitvorming door de raad plaats.

Leeswijzer

Na de inleiding volgt in hoofdstuk 2 een schets op hoofdlijnen van het voorgestelde beleidsperspectief voor de komende jaren.

In hoofdstuk 3 wordt vervolgens ingegaan op het beleidsperspectief per pijler van het collegeprogramma:

- Ruimtelijk-economische pijler
- Sociaal-maatschappelijke pijler
- Dienstverlening
- Bestuur en bedrijfsvoering

De onderwerpen zijn gerangschikt naar:

- Collegeprogramma / bestaand beleid
Het betreffen onderwerpen die voortkomen uit de ambities van het collegeprogramma of aansluiten op bestaand beleid wat gedurende deze bestuursperiode of de voorgaande bestuursperiode is vastgesteld
- Nieuwe wetgeving
Deze onderwerpen komen voort uit nieuwe wetgeving.
- Nieuw beleid
Het betreffen onderwerpen die niet als ambitie staan opgenomen in het collegeprogramma. Deze onderwerpen komen voort uit nieuwe actualiteiten.
- Investerings bestaand beleid
Het betreffen onderwerpen die vragen om een investering en waarvan er een vertaling plaatsvindt in de exploitatie middels het opnemen van kapitaallasten. Deze investeringen komen voort uit bestaand beleid.
- Investerings nieuw beleid
Het betreffen onderwerpen die vragen om een investering en waarvan er een vertaling plaatsvindt in de exploitatie middels het opnemen van kapitaallasten. Deze investeringen komen voort uit nieuw beleid.

Hoofdstuk 4 toont het financieel perspectief op hoofdlijn. Het betreft een gecomprimeerd overzicht. Daarnaast wordt ingegaan op de financiële uitgangspunten van de begroting met aandacht voor de economische ontwikkelingen en de ontwikkelingen van het gemeentefonds. Met het schrijven van deze perspectiefnota is de meicirculaire nog niet beschikbaar. De meicirculaire wordt gedurende het besluitvormingsproces afzonderlijk via het college aan de raad aangeboden inclusief de financiële effecten daarvan op het meerjarig perspectief. Een toelichting op de onderwerpen per programma is in bijlage 2 opgenomen.

Hoofdstuk 5 betreft de risicoparagraaf. De perspectiefnota wordt afgesloten met een hoofdstuk (6) waarin wordt ingegaan op de toekomstige ontwikkelingen. Dit zijn ontwikkelingen die worden voorzien, maar waarvan nu nog onduidelijk is wat het exact betekent.

Er zijn zes bijlagen:

1. Overzicht van projecten in het kader van het GVVP
2. Begrotingspositie
3. Financieel overzicht per programma
4. Toelichting loon- en prijsstijging
5. Investeringsoverzicht 2018-2022
6. Kasstroomoverzicht t.b.v. investeringsplanning

2. Algemeen beleidsperspectief

2.1 Hardinxveld-Giessendam werkt toe naar Drechtstedengemeente

De gemeente Hardinxveld-Giessendam sluit per 1 januari 2018 aan bij de Drechtsteden. Het raadsbesluit hiertoe is op 9 juli 2015 genomen en sinds die tijd zijn we druk met de voorbereidingen. Deze voorbereidingen richten zich onder andere op het overbrengen van taken van deze organisatie naar de Drechtsteden. De toetreding tot de Drechtsteden is ook aanleiding voor het tegen het licht houden van de doorontwikkeling van de lokale organisatie.

- *Flexibele en wendbare netwerkorganisatie*
We werken aan een flexibele en wendbare netwerkorganisatie. De formele reorganisatie is inmiddels in gang gezet. De komende tijd voeren we verschillende activiteiten uit om de competenties en vaardigheden voor die flexibele en wendbare netwerkorganisatie te accentueren en te verstevigen.
- *Informeel is de verbinding met Drechtsteden gemaakt*
De laatste tijd doen we ervaringen op in het werken in de Drechtsteden. Op bestuurlijk niveau doen de gemeenteraadsleden en de collegeleden al mee (als toehoorder) in de Drechtstraad, de portefeuillehoudersoverleggen op de Drechtstedendinsdag en in het Drechtstedenbestuur. Ook op ambtelijk niveau hebben we de verbinding gelegd en doen we bijvoorbeeld mee in het Overleg Netwerksecretarissen Drechtsteden (ONS-D), de inhoudelijke netwerkMT's en in ambtelijke overleggen. Ook werken we op onderdelen samen op thema's die op het schaalniveau 'meervoudig lokaal' georganiseerd zijn. Deze ervaringen helpen ons om onze positie in te nemen in deze regio.

2.2 Positionering in de regio en in de samenleving

Verbinding met de regio

- *Verbonden partijen*
De gemeente Hardinxveld-Giessendam neemt deel in verschillende verbonden partijen, waarvan de Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden per 1 januari 2018. Afhankelijk van bestuurlijke ambities en gewenste mate van invloed bepaalt de gemeente per verbonden partij zijn positie. Dit geldt zowel voor bestuurlijke als ambtelijke vertegenwoordigingen en deelnames. In een nieuwe nota verbonden partijen beschrijven we hoe de gemeente de sturing en de relatie per verbonden partij wil invullen en welk arrangement daarbij hoort. De aanbevelingen die voortkomen uit de denktank "Grip op GR'en" worden hierin meegenomen.
- *Grenzeloos samenwerken*
Per 1 januari 2017 maken we geen onderdeel meer uit van de Gemeenschappelijke Regeling Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. We leveren daar geen structurele financiële bijdrage meer aan. Toch blijven we op inhoud samenwerken met de gemeenten uit die regio. Onder het motto 'grenzeloos samenwerken' kunnen we meedoen aan de zogenoemde 'leertuinen' in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden.

Daarnaast heeft Hardinxveld-Giessendam de rol van schakelfunctie tussen de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden en de regio Drechtsteden.

- *Regio Drechtsteden*
De Drechtsteden is de meest omvangrijke verbonden partij waarin Hardinxveld-Giessendam gaat deelnemen. Zowel bedrijfsvoeringstaken als beleidsmatige opgaven worden in de Drechtsteden gezamenlijk voorbereid en uitgevoerd. Dit betekent dat de gemeentelijke en bestuurlijke

organisatie als deelnemer hierop moet worden ingericht. College en MT hebben afgesproken continu met elkaar in gesprek te zijn over het werken aan bestuurlijke ambities van het netwerk Drechtsteden. Wanneer het nodig is worden er keuzes gemaakt. De raad wordt hierin betrokken wanneer het hen raakt.

Verbinding met de samenleving

Het college van Hardinxveld-Giessendam is trots op zijn betrokken inwoners en hoopt dat zij zeer actief willen en blijven zijn in het leveren van een bijdrage aan de samenleving. Het gemeentebestuur is continu gespist op signalen uit de samenleving en wil daar flexibel op ingaan. Dat betekent dat een collegeprogramma dat geschreven wordt aan het begin van de bestuursperiode flexibel wordt ingezet, zodat het gemeentebestuur open kan staan voor nieuwe ontwikkelingen en vragen uit de samenleving.

➤ *Samenleving in zijn kracht*

Het college wil de samenleving in zijn kracht zetten. Dat houdt voor het college in dat wanneer het lokaal georganiseerd kan worden, het zo veel als mogelijk aan de samenleving wordt overgelaten. Praktijkvoorbeelden laten zien dat (delen van) de samenleving van Hardinxveld-Giessendam ook in staat is om eigenaarschap en verantwoordelijkheid te tonen. Wel kan de gemeente een faciliterende rol vervullen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het wegwijs maken van inwoners en ondernemers in het verkrijgen van subsidie voor duurzaamheid.

➤ *Schakelen tussen netwerken*

We zijn van mening dat wanneer zaken lokaal goed georganiseerd zijn deze bij voorkeur lokaal georganiseerd blijven. Hiermee wordt recht gedaan aan de kracht van de lokale gemeente en blijft de eigenheid van de gemeente gewaarborgd binnen het collectief van het netwerk. Wel sluiten we aan bij de Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden waarbij verschillende lokale zaken op regionaal niveau worden georganiseerd en worden gedelegeerd aan de Drechtraad, bijvoorbeeld binnen het sociaal domein (Sociale Dienst Drechtsteden).

Mocht het nodig zijn om van schaal te veranderen vanuit het inhoudelijke en maatschappelijke vraagstuk, dan zijn we van mening dat we dat bespreekbaar moeten kunnen maken.

➤ *De gemeente op onderdelen aan zet*

Bij vraagstukken die niet aan de samenleving kunnen worden overgelaten, is de gemeente aan zet. De gemeente kiest afhankelijk van het type vraagstuk een passend schaalniveau. Dat kan zijn meervoudig lokaal, regionaal of 'grenzenloos'. Bijvoorbeeld: een betere doorstroming van de A15 kan niet door de lokale samenleving worden opgelost. De gemeente zoekt hier de samenwerking met regionale partners om zo gesprekspartner te zijn voor het Rijk.

Dit vraagt om omgevingsbewustzijn en een andere manier van samenwerken van het bestuur en de ambtelijke organisatie. De gemeente moet er goed in zijn om signalen uit de omgeving op te pikken, hierop in te spelen, bijvoorbeeld door ze met elkaar te verbinden en de omgeving te stimuleren. Dit betekent dat bestuur en organisatie nauw met elkaar samenwerken, elkaar over en weer goed informeren, gezamenlijk de strategie bepalen en elkaar vertrouwen waar het om de uitvoering gaat.

2.3 Afronding bestuursperiode en start nieuwe bestuursperiode

De uitvoering van het collegeprogramma is in volle gang en loopt tot maart 2018. Dan vinden de volgende gemeenteraadsverkiezingen plaats. Wij werken dus nu nog volop aan de gestelde doelen in het collegeprogramma. In aanloop naar de afronding van deze bestuursperiode werken we aan de evaluatie van het collegeprogramma, inclusief de overdracht aan het nieuwe college. Het MT en het college werken hier nauw in samen.

In maart 2018 zijn er gemeenteraadsverkiezingen. Gezamenlijk met het nieuwe college maakt de organisatie in opdracht van het college een nieuw collegeprogramma. Opzet, inhoud en proces worden met de fracties bepaald die de nieuwe coalitie gaan vormen.

2.4 De kernthema's van de komende jaren

We werken dus toe naar formele toetreding tot de Drechtsteden en het kunnen functioneren als Drechtstedengemeente. Daarnaast zijn er nog andere thema's te benoemen die op de gemeente Hardinxveld-Giessendam afkomen. Deels komen deze thema's voort uit het collegeprogramma en er zijn nieuwe thema's te benoemen. In het volgende hoofdstuk worden per pijler de inhoudelijke vraagstukken op hoofdlijnen geschetst.

3. Beleidsperspectief per pijler

3.1 Ruimtelijk-economische pijler

“We zetten in op een krachtige lokale economie. We faciliteren en ondersteunen ondernemers waar we kunnen. De dienstverlening aan onze ondernemers wordt verbeterd door onnodige regels af te schaffen en aanvragen voor een vergunning sneller af te handelen. We willen bedrijfsleven en onderwijs met elkaar in verbinding brengen, zodat arbeidsmarkt en opleiding beter op elkaar aansluiten. We bieden consumenten op de woningmarkt meer regie en flexibiliteit. Ook duurzaamheid hebben we hoog in het vaandel staan.”

Collegeprogramma / bestaand beleid

Gemeentelijke Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) (Theo Boerman) – programma 4

Voor zover in de dekking is voorzien, wordt uitvoering gegeven aan het eerder door de raad vastgestelde GVVP (zie voor een overzicht van de projecten bijlage 1).

Klimaatbestendiger maken gemeente voor extreme regenval: aanvullende maatregel (Theo Boerman) – programma 4

In het kader van de aanpak wateroverlast is in 2016 het watersysteem in Boven-Hardinxveld ingemeten (maatregel 7). Daarbij is aangegeven dat afhankelijk van de resultaten van het inmeten van het watersysteem het nodig zou kunnen zijn om watergangen en/of duikers te verruimen om de waterhuishouding in Boven-Hardinxveld te verbeteren. Op basis van de watersysteemanalyse is het inderdaad nodig om maatregelen te treffen om het watersysteem te verbeteren. De maatregelen omvatten de aanleg van nieuwe duikers en verbreding/aanleg van watergangen. De locatie van de maatregelen is afhankelijk van de definitieve locatiekeuze van het nieuwe gemaal van het waterschap. De uitvoering is voorzien in het jaar 2018. De kosten van de aanvullende maatregelen worden geraamd op € 650.000. De kostenverdeling gemeente-waterschap Rivierenland is 50%-50%.

Middelen: voorziening riolering

Veerdienst (Theo Boerman) – programma 4

Sinds 2012 voert de gemeente samen met de gemeenten Werkendam en Gorinchem een veerdienst, onder de naam Riveer. De gemeente Gorinchem is de exploitant en de beide oevergemeenten dragen bij in het exploitatietekort. Voor de eerste 5 jaar hebben de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant bijgedragen in de vorm van een opstartsubsidie. Per 1 april 2017 is deze subsidie gestopt. De oevergemeenten onderzoeken de mogelijkheid om het exploitatietekort te verkleinen, onder meer door het verkennen van de mogelijkheid van het verduurzamen van de vloot. In de loop van 2017 wordt hierover besluitvorming verwacht. In het meest nadelige scenario blijft de veerdienst volgens het huidige concept varen en dienen de 3 gemeenten de weggevallen subsidie volledig op te vangen. Dit volgens de eerder afgesproken verdeling 45%-45%-10%, waarbij 10% voor rekening van Hardinxveld-Giessendam komt. De jaarlijkse bijdrage stijgt in dat geval met € 30.000 naar € 87.000.

Middelen: € 30.000 jaarlijks

Beleid vastgoed (Benhard van Houwelingen) – programma 11

In 2013 heeft het college besloten om het vastgoedbeheer in de gemeente te professionaliseren. Vastgoedbeheer was op dat moment een redelijk nieuw thema voor onze organisatie. Bij de vorming van het nieuwe college is een portefeuillehouder vastgoed aangewezen. Nu de vastgoedportefeuille in kaart is gebracht en op orde is, is het opstellen van vastgoedbeleid opgestart. Daarbij wordt de vraag gesteld hoe de gemeente strategisch met het huidige vastgoed om kan gaan, welke ambities de

gemeente heeft voor haar panden en wie welke rol heeft. De startnotitie voor het beleid vastgoed komt in het tweede kwartaal 2017 naar het college en gaat daarna naar de raad. Uitwerking van de startnotitie vindt in 2017 en 2018 plaats. De huidige meerjarenbegroting bevat al de voor dit project benodigde middelen. Voor professioneel beheer van vastgoed is een beheerprogramma aangeschaft. In de begroting zijn nog daar nog geen middelen voor opgenomen.

Middelen: jaarlijks € 3.200 jaarlijks

Product GEO (Theo Boerman) – programma 13

De kwaliteitseisen aan onze huidige digitale kaarten (basisadministratie Grootchalige Basiskaart Kaart; GBK) liggen hoger dan bij onze voormalige digitale kaart (GBKN). Om dit niveau te kunnen behouden is meer specialistische inzet nodig op het gebied van dataverwerking, apparatuuronderhoud en inwinning.

Middelen: € 3.000 jaarlijks

Voorzieningen hondenuitlaatplaatsen (Theo Boerman) – programma 14

In 2017 worden prullenbakken en dispensers geplaatst bij hondenuitlaatplaatsen. Het onderhoud van deze voorzieningen wordt verzorgd door een medewerker met een sociale indicatie.

Middelen: € 5.000 jaarlijks

Nieuwe wetgeving

Omgevingswet (Benhard van Houwelingen) – programma 11

De wet vervangt een groot aantal bestaande wetten en algemene maatregelen van bestuur en lost gesignaleerde knelpunten in het omgevingsrecht op. Binnen de regels is er veel ruimte voor initiatief en hebben inwoners meer te zeggen over hun directe woonomgeving. De nieuwe wet sluit aan bij de wens van het college om inwoners en ondernemers ruimte te bieden voor hun initiatieven. Dit op een eenvoudige, snelle en goedkope manier.

We houden rekening met kosten voor zowel de invoering als de uitvoering van de Omgevingswet, inclusief opleidingen, vervanging van software voor vergunning, toezicht en handhaving (VTH) en de digitaliseringsopgave 'laan der omgeving'.

Naast een impact op de lokale organisatie is er ook de verwachting dat er gevolgen zullen zijn voor een aantal verbonden partijen.

De Omgevingswet moet gereed zijn in het voorjaar van 2019. Het is nog onbekend hoe de invoeringswet er uit komt te zien.

Middelen: budgetneutraal

Nieuw beleid

Bereikbaarheid straten voor hulpdiensten (Theo Boerman) – programma 4

Medio 2016 bereikten ons signalen dat in meerdere straten in Hardinxveld-Giessendam sprake is van een verminderde bereikbaarheid voor de hulpdiensten. Het betreft veelal straten die in de periode tussen 1960-1980 zijn aangelegd en die door de groei van de mobiliteit extra druk leggen op het straatprofiel. De hulpdiensten kunnen hierdoor problemen krijgen met het halen van de aanrijtijden.

Namens de hulpdiensten heeft de brandweer met een brandweervoertuig proef gereden in de gemeente en hebben zij foto's gemaakt van de knelpunten. Deze knelpunten kunnen vaak niet op een eenvoudige wijze worden opgelost. Er wordt rekening gehouden met € 15.000 uitvoeringsgeld voor een periode van 4 jaar voor het oplossen van knelpunten.

Middelen: € 15.000 2018 tot en met 2021

Investerings bestand beleid

Begraafplaats Spindermolen uitbreiding/herinrichting (*Theo Boerman*) – programma 10

Om na circa 2020 te voorzien in ruimte voor begraven op begraafplaats Spindermolen is herinrichting en/of uitbreiding nodig. In een vooronderzoek is nader ingezoomd op het ruimen en opnieuw in gebruik nemen van graven en de mogelijke invloeden van grondwater en bodem hierop. Daarnaast doet zich nu de mogelijkheid voor een aan de begraafplaats Spindermolen grenzend perceel aan te kopen.

De aanleiding voor het opstellen van een ruimingsplan is het "Beleidskader begraafplaatsen, gemeente Hardinxveld-Giessendam" van 25 februari 2014. In dit stuk werd geconstateerd dat met de destijds nog beschikbare lege graven tot 2020 in de begraafbehoefte kon worden voorzien. Voorgesteld werd graven te ruimen en opnieuw in gebruik te nemen.

Middelen: € 820.800
Afschrijving vanaf 2020

Investerings nieuw beleid

Aanschaf knikmops (*Theo Boerman*) – programma 14

De knikmops, een kleine multifunctionele mini shovel, ontlast de medewerkers van de buitendienst bij zwaardere werkzaamheden bij m.n. het wegonderhoud. Regelmatig wordt dit apparaat door ons gehuurd bij plaatselijke aannemers. Het huurbedrag in 2016 bedroeg circa € 3.800. Gezien het huurbedrag is het financieel aantrekkelijker om over te gaan tot aanschaf.

Middelen: € 20.000 in 2018
Dekking: budgetneutraal

3.2 Sociaal-maatschappelijke pijler

“We gaan uit van de kracht van mensen. De eigen verantwoordelijkheid staat centraal. Samen bekijken we wat mensen zelf kunnen doen en regelen. Waar het nodig is, biedt de gemeente ondersteuning en begeleiding.”

Collegeprogramma / bestaand beleid

Onderhoud kinderdagverblijf Smallsteps Bellefleur 6 (*Benhard van Houwelingen*) – programma 9
Vroeger was dit ons pand en hadden we er een onderhoudsvoorziening voor. Het pand is met een bruidsschat overgedragen aan OVO. De onderhoudsvoorziening verviel toen. OVO is uit het pand gegaan. Wij zijn toen weer eigenaar geworden van het pand. Daardoor zijn we weer verantwoordelijk voor het onderhoud. Vandaar het voorstel om ook voor het onderhoud van dit pand de reserve onderhoud gebouwen planmatig te vullen.

Middelen: € 10.400 jaarlijks vanaf 2017

Onderhoud De Keet (*Benhard van Houwelingen*) – programma 9
De vereniging ‘Mensen voor Mensen’ gebruikt het gebouw ‘De Keet’ aan de Boorstraat. Enige tijd speelde de overweging om dit pand af te stoten. Daarom gebruikten we voor dit pand geen meerjarenonderhoudsplan meer en voerden we alleen het hoogst noodzakelijke onderhoud uit. Nu we het pand niet afstoten, blijven we verantwoordelijk voor het onderhoud. Vandaar het voorstel om net zoals bij al onze andere panden ook voor het onderhoud van dit pand de reserve onderhoud gebouwen planmatig te vullen.

Middelen: € 5.500 jaarlijks vanaf 2017

Criminaliteitspreventie (*Dirk Heijkoop*) – programma 3

In verband met de bijdrage aan activiteiten op het terrein van veiligheid, ondermijning, burgernet, veiligheidshuis en verkeerregelaars, is het noodzakelijk dat het budget wordt verhoogd vanaf 2018 zodat daarmee de uitvoering van de activiteiten en de communicatie eromheen gewaarborgd is. Bestuurlijke afspraken liggen hieraan ten grondslag.

Middelen: € 12.100 voor 2018 en 2019 € 15.700 met ingang van 2020

Investerings bestaand beleid

Onderwijshuisvesting – Merwedeschool (*Theo Boerman*) – programma 6

Inleiding

In 2016 is afgesproken nieuw beleid op te stellen omtrent onderwijshuisvesting. Het ‘meerjarenperspectief onderwijshuisvesting’ vormt de onderbouwing van het jaarlijkse overzicht, bekostigingsplafond en programma voor aanvragen onderwijshuisvesting. De afgelopen 10 jaar zijn er veel scholen vernieuwd. Een aantal scholen zijn technisch gezien toe aan een heroverweging. Ook zorgen ontwikkelingen zoals Passend Onderwijs, krimp en integrale kindcentra voor veranderende kaders.

Aanleiding

Door de toekomstige huisvestingsbehoefte van het onderwijs scherp in beeld te brengen, kan een beter aanbod van onderwijsvoorzieningen worden gerealiseerd. Ook geeft dit voor zowel schoolbesturen als gemeente een goede financiële planning voor de lange termijn. Het perspectief op

de toekomstige huisvestingsbehoefte is een richtinggevend, ruimtelijk en financieel kader voor onderwijshuisvestingsbeslissingen. Als de leerlingaantallen ontwikkelen in lijn met de gemeentelijke prognoses kan de hierop gebaseerde onderwijshuisvestingsagenda voor de komende jaren worden uitgevoerd. Dit geeft een grote mate van zekerheid voor zowel de gemeente als voor de schoolbesturen. De gemeente weet waar welke voorzieningen moeten worden gerealiseerd, de scholen weten wanneer ze in aanmerking komen voor welke voorzieningen.

Stand van zaken

Het proces om het nieuwe beleid op te stellen voor onderwijshuisvesting wordt nu afgerond. Gegevens zijn verzameld en individuele gesprekken met schoolbesturen zijn gevoerd. De informatie is vervolgens verwerkt in een conceptplan en is voorgelegd in een gezamenlijke bijeenkomst. Het plan is grotendeels akkoord, het thema integrale kindcentra vraagt echter om een verdere uitwerking. Over dit thema zijn wederom individuele gesprekken gevoerd. Na afronding van de gesprekken wordt dit thema bijgewerkt in het concept document. Hierna wordt nog een laatste bijeenkomst georganiseerd. Uiteindelijk gaat het document het besluitvormingsproces in.

Huidig voorstel Merwedeschool

Op korte termijn wordt voorgesteld de Merwedeschool te renoveren.

Het oude gedeelte van de Merwedeschool heeft het bouwjaar 1958. Schoolgebouwen uit deze tijd bestaan vaak uit grote lokalen die via een gang verbonden zijn. De aanwezigheid van overige ruimtes, zoals spreek- en werkruimtes is beperkt. De bouwstijl degelijk. Aandachtspunten zijn de aanwezigheid van asbest en betonrot. Zaken als isolatie en klimaatinstallatie zijn over het algemeen niet aanwezig. Bij een renovatie van de Merwedeschool gaat het met name om het verlengen van de technische levensduur van het gebouw (+20 jaar). Reden hiervoor is het uitstellen van nieuwbouw. Dit heeft ook te maken met de hoge boekwaarde die op het moment nog aanwezig is op het nieuwste gedeelte van de Merwedeschool.

Middelen: € 235.000 incl. BTW
(de kosten worden jaarlijks annuïtair afgeschreven voor een periode van 20 jaar, hierdoor lopen de afschrijvingslasten op van € 9.200 in het eerste jaar tot € 24.099 in het laatste jaar (excl. rentekosten)).
Dekking: reserve scholenbouw

Speelveld groenstrook Merwedestraat (*Trudy Baggerman*) – programma 7

De buurtsportcoaches van Servanda werken samen met de Koningin Wilhelminaschool en de basketbalvereniging aan de realisatie van een multifunctioneel speelveld in de groenstrook aan de Merwedestraat. De school kan het speelveld gebruiken tijdens de gymnastieklessen. Omwonenden, Servanda met speelactiviteiten in de wijk en de basketbalvereniging kunnen het veld na schooltijden gebruiken.

De kosten voor de aanleg van het veld worden geraamd op € 95.000. De verschillende samenwerkingspartners hebben toezeggingen gedaan voor totaal € 10.000.

Middelen: Ophoging budget van € 66.000 naar € 85.000 (excl. BTW).

Dekking: binnen programma Zorg en welzijn

Investerings nieuw beleid

Onderwijshuisvesting - *Driemaster Pietersweer en Ichthus* (*Theo Boerman*) – programma 6

Naast de deelrenovatie van de Merwedeschool wordt voorgesteld om op middellange termijn (2025) de scholen Driemaster Pietersweer en Ichthus nieuw te bouwen. Beide gebouwen dateren uit het jaar

1974 en zijn in het jaar 2025 bijna volledig afgeschreven. Daarnaast vervallen een aantal lopende kapitaallasten in het jaar 2025, waardoor nieuwe investeringen mogelijk zijn. Belangrijkste reden is dat de gebouwen dan 51 jaar oud zijn en aan vervanging toe zijn of een grote ingreep nodig hebben om de technische levensduur te verlengen. Eind 2015 heeft de Ichthus al een verzoek voor een bijdrage in renovatie of nieuwbouw bij de gemeente ingediend. De totale kosten voor de varianten renovatie en nieuwbouw zijn onderzocht, waarbij nieuwbouw de goedkoopste variant is. Dit heeft onder andere te maken met dat beide scholen nieuwbouw willen realiseren op een gezamenlijke locatie. De achterblijvende locatie van één van de twee scholen zou dan herontwikkeld kunnen worden. De schoolbesturen willen samen op één locatie om een integraal kindcentra te kunnen realiseren. Dit is geen beleidsuitgangspunt van de gemeente. De gemeente investeert alleen in huisvesting voor het onderwijs. Hierdoor zullen partijen samen moeten werken en afspraken met elkaar maken over gezamenlijke financiering van de niet-onderwijsruimten. Voor de gemeente geldt als uitgangspunt voor de nieuwbouw de normkostenvergoeding vanuit de verordening onderwijshuisvesting en de wettelijke kaders.

Middelen: € 4.050.000 (incl. BTW)
(de kosten worden jaarlijks annuïtair afgeschreven voor een periode van 40 jaar, hierdoor lopen de afschrijvingslasten op van € 60.087 in het eerste jaar tot € 157.402 in het laatste jaar (excl. rentekosten)).

Kunstgrasvelden korfbalverenigingen (Trudy Baggerman) – programma 7

Korfbalvelden, renovatie cirkels veld 1

De eerste kunstgrasvelden bij korfbalvereniging Vriendenschaar en HKC zijn aangelegd in 2006.

Na intensief gebruik van de mat is de cirkel rondom de korf aan vervanging toe.

In 2019 is een cirkelrenovatie nodig. De gelden die benodigd zijn voor de renovatie zijn 12.500 per veld.

Middelen: € 25.000

Korfbalveld HKC, veld 2

Het veld 2 bij HKC is door de korfbalbond afgekeurd door krimp van de kunstgrasmat en door de aanwezigheid van plooivorming. Het veld voldeed na de aanleg in 2009 aan de gestelde eisen en is met certificering aangelegd. Het is gebleken dat de opbouw van het veld zorgt voor de ontstane krimp en de plooivorming. Om het veld weer bespeelbaar te krijgen zijn recent de plooiën verwijderd. Kosten bedragen ca. € 10.000 (2017).

Dit herstel is geen duurzame oplossing want door de invloed van zonlicht en warmte krimpt de kunstgrasmat waardoor plooiën ontstaan en het veld wordt afgekeurd.

Het niet te voorzien gebrek zit in de ombouw van de gehele sportvloer. Het is daarom noodzakelijk het tweede veld in 2019 te vervangen door een nieuw kunstgraskorfbalveld.

Voor in de toekomst wordt bekeken op welke wijze verkleining en verplaatsing van de velden mogelijk is, zodat voldaan wordt aan de nieuwe normen van de Korfbalbond.

Middelen: € 75.000

3.3 Pijler dienstverlening

“We willen de inwoners opzoeken, hen vragen mee te denken en te doen, en een open oor hebben voor wat leeft in onze gemeente. Wij betrekken belanghebbenden actief en vroegtijdig bij planvorming. Het is wenselijk om flexibel in te kunnen spelen op initiatieven vanuit de samenleving. Digitale dienstverlening wordt verder uitgebreid met als doel toename en verbetering van dienstverlening via de website. Ook wordt gewerkt aan een slimmere manier van organiseren zodat de dienstverlening wordt verbeterd.”

Collegeprogramma / bestaand beleid

Om de dienstverleningsambities uit het collegeprogramma en het dienstverleningsconcept te realiseren is ontwikkelkracht nodig. Deze ontwikkelkracht wordt de komende jaren binnen de KCC-budgetten vormgegeven. Ook stellen we een burgerpanel in die kan worden ingezet in de doorontwikkeling van de dienstverlening.

3.4 Pijler bestuur en bedrijfsvoering

“Wij willen een slanke en adequate organisatie die is toegerust op haar taak. Daarbij is steeds de vraag hoe de prijs-kwaliteitverhouding kan worden verbeterd. We zetten in op een beheerst begrotings- en investeringsbeleid. We streven naar een verregaande samenwerking in de regio die bijdraagt aan de effectiviteit van bestuur en organisatie.”

Collegeprogramma / bestaand beleid

Werken als Drechtstedengemeente (Dirk Heijkoop) – programma 1

De raad onderschrijft het regionaal Meerjarenprogramma Drechtsteden en neemt deel aan de gezamenlijke inzet tot het bereiken van de ambities van dat programma. We treden dus niet alleen toe tot het bestuursmodel, maar dragen ook bij aan de regionale inhoudelijke ambities.

Voor het werken in Drechtsteden betekent dat het volgende:

- Raadsleden, collegeleden en ambtenaren nemen deel aan de platforms van het bestuursmodel zoals Drechttraad, Drechtstedenbestuur, portefeuillehoudersoverleggen, carroussels, conferenties en NetwerkMT's
- De ambtelijke organisatie verbindt zich aan overleggen, projecten en programma's die invulling geven aan de regionale ambities en tegelijkertijd bijdragen aan de versterking van Hardinxveld-Giessendam
- Bestuur en ambtelijke organisatie zetten zich in voor projecten die een unieke bijdrage leveren voor het collectief van het gebied:
  - Ontwikkeling van 't Oog met als ambitie het creëren van een hoogwaardig duurzame woon- en werkomgeving voor mensen in de Drechtsteden;
  - Ontwikkeling van een jachthaven met boulevard met als ambitie het creëren van een unieke waterbeleving vanuit wonen, werken en recreëren als toegangspoort van de Drechtsteden: Samen stad aan het water, samen maritieme topregio!;
  - Uitdragen van onze unieke werkwijze in het sociaal domein met als ambitie het creëren van samenlevingskracht in de Drechtsteden door vanuit persoonlijke aandacht en onderling vertrouwen te verbinden met inwoners.
- Hardinxveld-Giessendam is gewend keuzes te maken en wil deze kwaliteit nadrukkelijk inzetten binnen de Drechtstedensamenwerking.

Het deelnemen aan de platforms van het bestuursmodel en het bijdragen aan de regionale inhoudelijke ambities hebben gevolgen voor de inzet van de bestuurlijke en ambtelijke organisatie. Uitgangspunt is dat binnen de huidige budgetten verbinding wordt gemaakt met Drechtsteden. College en MT hebben uitgesproken continu in verbinding met elkaar te staan om daarop te reflecteren en waar nodig keuzes te maken.

Areaal uitbreiding (Theo Boerman) – programma 14

Op het OZB tarief wordt jaarlijks het inflatiepercentage toegepast en wordt rekening gehouden met de verwachte stijging of daling van de waarde van de onroerende zaken.

Het aldus verkregen percentage OZB wordt toegepast op de waarde van de onroerende zaken per 1 januari van het jaar. In de opbrengst loopt de areaaluitbreiding dus vertraagd met een jaar mee.

Aan de kostenkant gebeurt dat niet. De budgetten worden niet aangepast aan de geldontwaarding en niet aan de uitbreiding van het areaal. Areaaluitbreiding wordt nu marginaal gecorrigeerd.

- Beheer openbare ruimte

Door de realisatie van nieuwbouwplannen (met name Morgenslag en Blauwe Zoom) is het areaal openbare ruimte toegenomen. Om onderhoudsniveau van deze gebieden op peil te houden is het nodig beheer- en onderhoudskosten voor deze areaaluitbreidingen op te nemen in de

meerjarenbegroting. De areaaluitbreidingen die niet op korte termijn doorwerken in de beheerbudgetten worden verwerkt bij de actualisatie van de beheerplannen.

➤ *Openbaar groen (programma 12)*

Toename storkosten van groenafval (door areaaluitbreiding en door minder afzetmogelijkheden afval). Dit geeft een verhoging van € 3.000 per jaar en een toename van uitbesteed werk van € 1.500 per jaar.

Middelen: € 4.500 jaarlijks

➤ *Sloten en watergangen (programma 12)*

Toename storkosten van groenafval slootwerk (door areaaluitbreiding en door minder afzetmogelijkheden afval).

Middelen: € 5.400 jaarlijks

Jaarlijkse beheerkosten in verband met maatregelen wateroverlast (gebruik particuliere percelen voor waterberging en opstelling calamiteitenbemaling, onderhoud voorzieningen).

Middelen: € 5.000 jaarlijks

Nieuwe wetgeving

Instellen (regionale) rekenkamer (Dirk Heijkoop) – programma 1

In december 2011 is de rekenkamercommissie Hardinxveld-Giessendam ingesteld als vervanging van deelname aan de regionale rekenkamer in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. Aanleiding hiervoor was een ingrijpende bezuiniging op het budget van de Regionale rekenkamer Alblasserwaard & Vijfheerenlanden. In de praktijk betekende dit een overgang naar een zogenaamde 'slapende' rekenkamer oftewel een rekenkamer zonder budget om onderzoek te doen.

Inmiddels is een discussie gaande over de houdbaarheid van de 'slapende' rekenkamer en heeft de minister aangegeven dit onwenselijk te vinden. Vanuit het ministerie van BZK is alles erop gericht om na de wetwijziging geen ruimte meer te bieden voor de rekenkamercommissie. Hiermee vervalt de optie van een rekenkamer bestaande uit raadsleden en worden ook slapende rekenkamers definitief uitgebannen.

In het presidium is deze ontwikkeling met belangstelling gevolgd en besloten is in de perspectiefnota een budget op te nemen voor 2018 voor de instelling van een (regionale) rekenkamer. Hiermee is de nieuwe raad in 2018 in de gelegenheid een eigen afweging te maken en te handelen met inachtneming van de wetgeving rond de lokale rekenkamer.

Middelen: € 20.000 jaarlijks

Precariobelasting (Theo Boerman) – programma 14

De Eerste Kamer heeft op 21 maart 2017 het wetsvoorstel om de precariobelasting af te schaffen aangenomen. De ingangsdatum van de wet is bepaald op 1 juli 2017. In de wet is een overgangstermijn van 5 jaar opgenomen. Die geldt voor gemeenten die op 16 februari 2016 een verordening voor het heffen van precariobelasting op kabels en leidingen hadden. Het tarief van die datum (€ 0,27 per m¹) mag nog tot 1 januari 2022 worden geheven. We houden rekening met een ingroeiscenario om de afschaffing op te vangen.

Nieuw beleid

Programma Platform Strategische Ontwikkelingen Zuid-Holland Zuid (*Dirk Heijkoop*) – programma 1

Het platform Strategische Ontwikkelingen ZHZ bespreekt regionale kansen om met name economische ontwikkelingen extra impuls te kunnen geven.

Er wordt door de 3 sub-regio's gewerkt aan een regionaal projectplan om deze kansen verder te onderzoeken. De resultaten hiervan worden het 1^e kwartaal van 2018 verwacht. Onder voorbehoud van akkoord op het projectplan ligt het voor de hand hiervoor middelen te reserveren.

Middelen: € 12.500 in 2018

Herijking visie Hardinxveld-Giessendam (*Dirk Heijkoop*) – programma 11

Het is aan te bevelen om de huidige visie op Hardinxveld-Giessendam te herijken. Deze visie dateert van 2012. Hardinxveld-Giessendam is in 2020 enkele jaren Drechtstedengemeente en deze ervaringen worden meegewogen.

Middelen: € 20.000 in 2020

Trends en ontwikkelingen HRM (*Dirk Heijkoop*) – programma 14

Als goed werkgever is het van belang met enige regelmaat onderzoek te doen naar medewerkertevredenheid. Hieruit kunnen gerichte acties volgen die bijdragen aan de tevredenheid van de medewerker en het blijven van een aantrekkelijke werkgever.

Middelen: € 10.000 in 2019

4. Financieel perspectief

4.1 Gecomprimeerd overzicht

Tabel: 4.1 Gecomprimeerd overzicht

	Begroting na wijziging 2017	Mutaties 2017 (VJN)	Bijgestelde begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Saldo begroting 2017-2020	62.480		62.480	268.468	23.846	34.966	-165.767
<i>Begrotingswijzigingen cf raadsbesluiten t/m VJN:</i> begrotingswijziging septembercircularie 2016	141.253		141.253	453.341	620.908	682.613	682.613
Bijgestelde begroting 2017-2020	203.733	-	203.733	721.809	644.754	717.579	516.846
PPN - beleidsperspectief:							
- Collegeprogramma bestaand beleid				-79.100	-79.100	-82.700	-82.700
- Nieuwe wetgeving				-20.000	-20.000	-40.000	-60.000
- Nieuw beleid				-27.500	-25.000	-35.000	-15.000
- Investerings bestaand beleid				-	-	-30.000	-30.000
- Investerings nieuw beleid				-	-10.000	-28.200	-38.200
Bijstellingen:							
- Leerlingenvervoer		50.000		50.000	50.000	50.000	50.000
- Kleedcabines zwembad - lagere energiekosten		-15.000					
- Korfbalveld		-15.000					
- Venallen stelpost openbaar groen		-25.000		-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
- Incidentele personeels- / salarismutaties		-49.314					
- Toevoeging reserve individuele trajecten		-100.000					
- Bijdrage gemeenschappelijke regeling AV				109.000	109.000	109.000	109.000
- Baten buitenreclame				-22.500	-2.500	-2.500	-2.500
- Herziening verkiezingen					-14.500	21.000	
- Dividenduitkering				-90.000	-90.000	-90.000	-90.000
- Reserves				-6.000	-15.733	-21.052	83.172
Effecten salarissen				-254.309	-254.309	-254.309	-254.309
Effect doorrekening afschrijvingen/kapitaallasten				12.089	5.193	5.297	5.399
Effect doorrekening rente grexten (effect rentepercentage + bw)				-94.510	18.942	-32.154	-8.482
Effect doorrekening rente riolering (effect rentepercentage ivm BBV)				-96.600	-101.400	-106.000	-110.300
Diverse bijstellingen < € 10.000		-44.245		-34.963	4.463	3.804	-1.126
Saldo na perspectiefnota 2018-2021	203.733	-198.559	5.174	142.416	194.810	159.765	46.800

* De posten kleiner dan € 10.000 zijn niet afzonderlijk toegelicht per programma. Dit betreffen kleinere bijstellingen als gevolg van actualisatie van budgetten.

4.2 Financiële uitgangspunten

- De begroting 2018-2021 wordt, evenals voorgaande begrotingen, opgesteld op basis van constante prijzen;
- De afgelopen jaren zijn de tarieven voor de lokale heffingen bijgesteld voor de verwachte inflatie-ontwikkeling. Dit was gebaseerd op de informatie van de Nederlandse Bank medio het lopende jaar. Uitgangspunt is dat de inflatie-ontwikkeling gekoppeld is aan de inflatie over het voor-voorgaande jaar (t-2). Dit betekent dat voor 2018 het inflatiepercentage van 2016 van toepassing is, zijnde 0,32 % (consumentenprijsindex). In voorliggende perspectiefnota is dit niet doorgerekend.
- In de perspectiefnota is geen rekening gehouden met de meicirculaire, omdat die bij het opstellen nog niet beschikbaar was. Het effect op de perspectiefnota wordt na het verschijnen van de circulaire doorgerekend en via een aparte memo aan de raad ter beschikking gesteld voorafgaande aan de raadsvergadering. Op die wijze kan het totale financiële plaatje door de raad worden betrokken in haar afweging.
- De berekening van de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds is o.a. gebaseerd op:
  - 17.872 inwoners (per 1 januari 2017, CBS);
  - woningen (per 1 januari 2017 gebaseerd op opgave BAG);
  - 7.731 objecten met rioolplicht (gebaseerd op opgave SVHW); (per 1 januari 2017);
  - 7.117 objecten met afvalstoffenheffingplicht (gebaseerd op opgave SVHW) (per 1 januari 2017).
- Voor de formatie wordt uitgegaan van de formele sterkte per 1 mei 2017 (119,54 fte excl. college).
- Er wordt geen algemeen inflatiepercentage toegepast. In de meerjarenraming wordt als uitgangspunt “zero-based budgetting” toegepast. Dit betekent dat budgetten individueel tegen het licht zijn gehouden en afhankelijk van trends en ontwikkelingen bijstelling plaats kan vinden.

4.3 Economische ontwikkelingen

Het Centraal Economisch Plan 2017 van het Centraal Planbureau geeft naast een schets van 2017 ook een doorkijk naar de economische ontwikkelingen in 2018. Daarnaast wordt een actualisatie van de middellangetermijnverkenning 2018-2021 afgegeven.

De groei van de Nederlandse economie zet stevig door en bedraagt 2,1% in 2017 en 1,8% in 2018. De groei wordt gedragen door de consumptie van huishoudens en uitvoer. Huishoudens hebben meer te besteden en geven daarnaast een deel van hun gespaarde geld uit. De goederenuitvoer presteert bovengemiddeld en neemt meer toe dan de relevante wereldhandel. De inflatie trekt aan naar 1,6% dit en 1,4% volgend jaar. De werkgelegenheid blijft toenemen, maar vlakt volgend jaar wat af. De werkloosheid daalt verder van 6,0% van de beroepsbevolking in 2016, naar 4,9% dit en 4,7% volgend jaar.

Het begrotingsoverschot dat vorig jaar is ontstaan, loopt in de ramingsperiode verder op, tot 0,8% bbp in 2018. Dit komt doordat de aanhoudende economische groei leidt tot meer inkomsten en door een stijging van de overheidsuitgaven die daarbij achterblijft.

De mondiale economische groei versnelt in 2017 en 2018 enigszins, vooral onder invloed van aantrekkende groei in opkomende economieën. Door de aantrekkende mondiale groei versnelt ook de groei van de relevante wereldhandel naar 3% dit jaar en 3,6% volgend jaar.

De actualisatie van de middellangetermijnverkenning 2018-2021 laat zien, dat de economie groeit in de periode 2018-2021 met gemiddeld 1,7% per jaar. Een gelijk opgaande groei van werkgelegenheid en arbeidsaanbod zorgt voor een stabiele werkloosheid van 4,7%. De rente en inflatie lopen licht op,

maar blijven laag. De overheidsbegroting komt uit op een overschot van 1,3% in 2021, een schuld die afneemt naar 47% en een houdbaarheidsoverschot van 0,5%.

4.4 Ontwikkelingen Gemeentefonds

De voorlaatste berekeningen van de algemene uitkering zijn gemaakt op basis van de septembercirculaire 2016. De financiële effecten van deze circulaire worden in de perspectiefnota 2018-2021 meegenomen. Met het schrijven van deze perspectiefnota is de meicirculaire nog niet beschikbaar. De meicirculaire wordt gedurende het besluitvormingsproces afzonderlijk via het college aan de raad aangeboden inclusief de financiële effecten daarvan op het meerjarig perspectief.

5. Risicoparagraaf

Sociale Veiligheid en cameratoezicht (*Dirk Heijkoop*) – programma 3

In de stuurgroep deze zomer zal een notitie over de herziening kostendoorberekening cameratoezicht voor de MLL worden ingebracht.

Hierin wordt ingegaan op de kosten die voor het cameratoezicht worden gemaakt voor de komende jaren. Geconstateerd is dat er bij aanvang van de dienstverleningsovereenkomsten met de aangesloten gemeenten en de leverancier (gemeente Gorinchem) onvoldoende rekening is gehouden met een aantal kostenverhogende factoren. In de nota zal aangegeven worden dat de kostenberekening herzien zal worden. Deze herziening zal plaatsvinden vanaf 1/1/2018 of vanaf 1/1/2019.

Kostenverdeelssystematiek Veiligheidsregio (*Dirk Heijkoop*) – programma 3

De Veiligheidsregio heeft een externe partij eind 2016 verzocht om naar de kostenverdeling te kijken van de jaarlijkse financiële bijdrage van de 17 gemeenten aan de Gemeentelijke Regeling Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid. Dit onderzoek bracht een aantal nieuwe kostenverdelingsopties in beeld. Uit het onderzoek blijkt dat dit voor de gemeente Hardinxveld-Giessendam mogelijk gunstig uitpakt. De uiteindelijke keuze om tot een nieuwe kostenverdeling te komen wordt in het 4^e kwartaal 2017 gemaakt. In het 1^e kwartaal 2018 wordt het nieuwe kostenverdeelstelsel door het algemeen bestuur van de Veiligheidsregio definitief vastgesteld.

Spoorwegovergang Giessenzoom (*Theo Boerman*) – programma 4

Door de toegenomen bedrijfsactiviteiten in de Giessenzoom maakt meer en groter vrachtverkeer gebruik van de bewaakte overweg naar de Parallelweg. De ruimte is beperkt en vrachtauto's moeten gebruik maken van de volle breedte van de Parallelweg.

De voorrangssituatie is zodanig dat ze voorrang moeten verlenen aan verkeer dat van rechts komt. Daardoor ontstaat het risico dat een vrachtauto niet tijdig de overweg kan verlaten bij een naderende trein. De gemeente is hierover in gesprek met Prorail. Er wordt door Prorail een risico-inventarisatie opgesteld. Er is geen voor de hand liggende oplossing. De te kiezen maatregel is bepalend voor de kosten.

Solidariteitsmodel Jeugd (*Trudy Baggerman*) – programma 9

Inleiding

Aan het begin van de uitvoering van de Jeugdwet door gemeenten is door de 17 gemeenten in de regio Zuid-Holland Zuid besloten solidair te zijn met elkaar voor alle jeugdhulp die niet door de jeugdteams worden geboden. Hiermee wordt gegarandeerd dat de benodigde zorg voor jeugdigen altijd beschikbaar is. Door samenwerking vangen we met elkaar schommelingen in het gebruik van jeugdhulp op en beperken we het financiële risico.

Aanleiding

Destijds was het niet mogelijk om al een gefundeerd voorstel te doen voor de reikwijdte, schaalniveau en model van solidariteit. Wel was het van belang afspraken te maken over de wijze van verrekening van kosten. Twee modellen waren op dat moment mogelijk: het verzekeringsmodel en het gezamenlijk budgetmodel.

Bij het verzekeringsmodel verzekert de gemeente zich tegen financiële risico's. De gemeente betaalt hiervoor een premie. Aan het eind van het jaar krijgt de gemeente een rekening voor het eigen gebruik minus dat deel dat valt onder de verzekering.

Bij het gezamenlijk budgetmodel worden alle gemeentelijke budgetten voor de regionale zorgmarkt bij elkaar gevoegd. Hieruit wordt vervolgens het regionale gebruik bekostigd. Een eventueel tekort of overschot wordt naar rato van het aandeel van de individuele gemeenten in het totale budget voor de regionale zorgmarkt over de 17 gemeenten verdeeld.

Voor het verzekeringsmodel zijn ervaringscijfers over het gebruik en de kosten van zorg en ondersteuning nodig, onder andere om de hoogte van de premie te kunnen bepalen. Deze ervaringscijfers waren toen nog niet voor handen. Een keuze voor het verzekeringsmodel was daarom nog niet reëel. Er is toen dus gekozen voor het gezamenlijk budgetmodel.

Stand van zaken

Het is nu ruim twee jaar later, waardoor ervaringscijfers langzaam inzichtelijk worden. In het AB van de Dienst Gezondheid en Jeugd (DG&J) is besloten tot het uitvoeren van een evaluatie van het huidige solidariteitsmodel en een onderzoek te doen naar alternatieven. Deze evaluatie wordt in 2017 uitgevoerd. Op basis hiervan wordt eind 2017 een besluit genomen over de wijze van verrekening vanaf 2018. Het is nog onbekend of een andere verrekeningsystematiek leidt tot minder, meer of gelijke kosten voor Hardinxveld-Giessendam.

Sanering asbest gemeentelijke panden (*Benhard van Houwelingen*) – programma 10

Het dak van zwembad De Duikelaar bevat asbestplaten. Sanering hiervan is opgenomen in het meerjarenonderhoudsplan gemeentelijke gebouwen. Op grond van eerder asbestonderzoek wordt er vanuit gegaan dat er in andere gemeentelijke panden zeer beperkt asbestdaken aanwezig zijn. De inventarisatie of er bij overige gemeentelijke panden nog asbest aanwezig is, wordt in samenspraak met de omgevingsdienst uitgevoerd.

Financiële effecten Drechtstedengemeente (*Theo Boerman*) – programma 14

In deze perspectiefnota is geen rekening gehouden met de financiële effecten van een formeel toetreden Hardinxveld-Giessendam tot het samenwerkingsverband Drechtsteden per 1 januari 2018. Dat vergt nadere doorrekeningen van zowel Hardinxveld-Giessendam als Drechtsteden. Medio 2017 is hier meer duidelijkheid over en krijgt het een vertaling in de programmabegroting 2018-2020.

Financiering regio koppeling Algemene Uitkering (*Theo Boerman*) – programma 14

Met het toetreden tot de regio Drechtsteden wordt ook aangesloten bij de methodiek die bij Drechtsteden wordt gehanteerd voor de begroting van de gemeenschappelijke regeling Drechtsteden (GRD). Binnen de Drechtsteden wordt de zogenaamde “Trap op, trap af”-methode gehanteerd. Dit betekent dat de ontwikkeling van de begroting van de GRD gekoppeld is aan de ontwikkeling van de Algemene Uitkering.

Het standpunt van de gemeente Hardinxveld-Giessendam was tot nu toe om de begrotingen van de gemeente zelf en ook de gemeenschappelijke regelingen op te laten stellen op basis van de 0%-inflatie, waarbij bijstellingen naar boven onderbouwd dienen te worden. CAO-ontwikkelingen zijn in de regel vooraf voorzienbaar en worden wel meegenomen. Hiermee wordt voorkomen dat de begroting onnodige ruimte bevat. Immers het toepassen van een generiek inflatiepercentage wordt in de praktijk niet altijd in de reële prijsontwikkeling terug gezien.

De begroting 2018 van de GRD wordt in eerste aanleg opgesteld op basis van de bestaande gemeenten (zes, dus exclusief Hardinxveld-Giessendam). Richting de zomer zal een wijziging worden opgesteld waarin de effectuering van de toetreding van Hardinxveld-Giessendam zal zijn verwerkt. De methodiek voor 2018 is derhalve afgestemd op de hiervoor genoemde “Trap op, trap af”-methode. De gemeente Hardinxveld-Giessendam is in staat gesteld om een zienswijze op de primair vast te stellen begroting 2018 van de GRD in te dienen maar maakt hier geen gebruik van.

6. Toekomstige ontwikkelingen

In dit hoofdstuk wordt een doorkijk gepresenteerd voor de komende jaren. Onderstaande onderwerpen worden voor de toekomst voorzien, maar zijn voor alsnog niet nader te concretiseren, zodanig dat het tot een financiële vertaling leidt. Deze onderwerpen zullen in de volgende perspectiefnota('s) aan de orde worden gesteld.

Bestuurlijke ambitie / nieuw beleid

Overdracht beheer wegen waterschap (*Theo Boerman*) – programma 4

De wegen buiten de bebouwde kom in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden worden beheerd door het waterschap Rivierenland. Rivierenland ziet wegenbeheer niet als haar kerntaak en wil daarom samen met de gemeenten een verkenning uitvoeren naar overdracht van deze wegen. Onder het beheer van de wegen vallen baggeren wegsloten, bermbeheer, groenonderhoud, kunstwerken (bruggen en duikers), wegmeubilair en asfaltonderhoud en verkeersveiligheid.

De bekostiging van deze wegentaak bij het waterschap wordt momenteel voor een kwart gevormd door de uitkering uit het gemeentefonds en voor driekwart door de wegenheffing van het waterschap.

Alternatief Nieuweweg-Noord (*Theo Boerman*) – programma 4

De verkeersafwikkeling in het noordelijk deel van de Nieuweweg is verre van optimaal. In het GVVP is dit onderkend en is aangegeven dat, op het moment dat zich ontwikkelingen voordoen in het ten oosten van de Nieuweweg gelegen gebied, deze kans wordt aangegrepen om de problemen op de Nieuweweg te verminderen. Wij zijn met een ontwikkelaar in gesprek over het gebied Middel-Wetering waarbij een oplossing voor de verkeersproblematiek wordt verkend. Ook met de bewoners van het gebied zijn contacten gelegd.

Waterbus (*Theo Boerman*) – programma 4

De wens bestaat om Riveer en de Waterbus met elkaar te verknopen. Er moet nog onderzocht worden of dit exploitatietechnisch mogelijk is en wat dan de meest geschikte locatie hiervoor is. Vanwege deze onzekerheid is de verwachte investering nu niet in te schatten. Ook de termijn waarbinnen meer duidelijkheid kan worden verwacht is nog niet op voorhand aan te geven.

Doorontwikkeling van het Sociaal Team (*Trudy Baggerman*) – programma's 8 en 9

Na de transities van taken op het gebied van de Jeugdhulp, Wmo en Participatie staat de gemeente de komende jaren voor een nog veel grotere opgave: de transformatie van het sociaal domein. Met onder andere de samenstelling van een Sociaal Team geven we vorm aan deze transformatieopgave. Dit team startte op 1 januari 2015 als ontwikkelmodel voor twee jaar. Deze ontwikkelperiode is inmiddels verstreken en daarom is in 2016 de werking van het Sociaal Team geëvalueerd. De belangrijkste uitkomst daarvan is dat het team de afgelopen periode een stevige basis heeft gelegd. Het heeft zich ontwikkeld tot een team met een duidelijke focus op de transformatie. De belangrijkste kenmerken daarvan zijn oplossingsgericht werken en snel en adequaat reageren naar cliënten en partners. Het Sociaal Team heeft een duidelijke en belangrijke betekenis in oplossingen die direct aansluiten op de leefwereld van onze inwoners. De continuering van het Sociaal Team staat dan ook niet ter discussie. Deze uitkomsten van de evaluatie en de praktijkervaringen van de afgelopen twee jaar vormen de basis voor de doorontwikkeling van het Sociaal Team vanaf 2017.

Versterking van het lokaal voorveld door middel van de Maatschappelijke Agenda (MAG) (*Trudy Baggerman*) – programma 9

De gemeente Hardinxveld-Giessendam gaat werken met de Maatschappelijke Agenda (MAG). Dit is het resultaat van de businesscase die in 2016 is uitgevoerd naar deze vernieuwende werkwijze. We bereiden de overstap op de MAG goed voor. 2017 geldt hierbij als een voorbereidingsjaar waarin inwoners, verenigingen, maatschappelijke organisaties en de gemeente gezamenlijk een startfoto maken en de inhoud van de MAG van Hardinxveld-Giessendam bepalen. De vertaling van deze agenda zetten we eind 2017 als een MAG-opdracht in de etalage met de oproep aan professionele organisaties om zich voor als penvoerder voor deze opdracht te melden. 2018 is het overgangsjaar

waarin de penvoerder(s), inwoners, verenigingen en maatschappelijke organisaties samen plannen maken om de doelen van de MAG te behalen. 2018 is het oefenjaar zodat iedereen kan wennen aan de nieuwe manier van werken. 2019 is het eerste uitvoeringsjaar waarbij we geheel volgens de werkwijze van de MAG werken. De gemeenteraad heeft voor de implementatie van de MAG in 2017 en 2018 een krediet van € 100.000 beschikbaar gesteld, o.a. voor het op onderdelen inhuren van externe deskundigheid, het organiseren van (inspraak)bijeenkomsten, het uitbesteden van specialistische onderdelen en het uitvoeren van communicatie-acties.

Duurzaamheid (*Theo Boerman*) – programma 10

Het coalitieprogramma 2014-2018 laat zien dat het college een actieve rol wil vervullen bij milieu en duurzaamheid. Het collegeprogramma bevat dan ook concreet een aantal speerpunten. Daarmee heeft het college zichzelf een verplichting opgelegd. De speerpunten passen in de afspraken uit het Energieakkoord voor duurzame groei.

In 2016 vond een Ontmoeting plaats over het thema Duurzaamheid. Doel van deze bijeenkomst was bewoners te stimuleren om zelf actief aan de slag te gaan met dit thema. In 2017 onderzoeken we nader hoe een verdere impuls kan worden gegeven aan de verduurzaming van het particulier woningbezit binnen de gemeente Hardinxveld-Giessendam.

Buitendijkse Jachthaven (*Benhard van Houwelingen*) – programma 11

Op dit moment is de gemeente in gesprek met een aantal lokale ondernemers die interesse hebben de mogelijkheden te verkennen om in het gebied nabij de trailerhelling een kleinschalige buitendijkse jachthaven te ontwikkelen. Voordat de gemeente samen met de betrokken ondernemers dit initiatief verder oppakt, vindt eerst nog overleg plaats met betrokken overheidsinstanties over de vraag of, en zo ja, in hoeverre een buitendijkse jachthaven kan rekenen op medewerking van deze partijen. Het initiatief van de buitendijkse jachthaven past in de gedachte van de Merwedeboulevard en ligt in het verlengde van de ontwikkeling van de locatie IJzergieterij.

Ontwikkeling locatie buitenzwembadterrein (*Benhard van Houwelingen*) – programma 11

In 2015 was ondernemer Lamaland geïnteresseerd om een overdekte speeltuin te realiseren op het voormalig buitenzwembadterrein. Omdat er in een naburige gemeente een concurrerende faciliteit werd aangekondigd heeft Lamaland zich destijds teruggetrokken. Recentelijk is er opnieuw contact geweest om te bezien of er toch mogelijkheden zijn voor de aanleg van een overdekte speeltuin. Naast de overdekte speeltuin verkennen we in 2017 ook andere scenario's voor een eventuele ontwikkeling van het terrein, zoals een koppeling met buitenbad(en).

Ontwikkeling 't Oog (*Benhard van Houwelingen*) – programma 11

Onze gemeente voert overleg met Waardzone (consortium van vier lokale ontwikkelende bouwbedrijven) over de mogelijkheden voor een korte-/middellange termijn ontwikkeling in 't Oog. Enerzijds met het oog op een mogelijke grondtransactie met Waardzone en anderzijds als basis voor een toekomstig bestemmingsplan. Voor de gemeentelijke grondpositie onderzoeken we een programma met woningbouw. Woningbouw prevaleert voor de gemeentelijke grondpositie boven de aanleg van een bedrijventerrein. Over de aanleg van een bedrijventerrein hebben we contacten gelegd met andere grondeigenaren in het Oog. De komende tijd moet blijken of dit leidt tot kansen voor de aanleg van een bedrijventerrein op de ruimtelijk meest gewenste locatie. We hebben de stedenbouwkundige en landschappelijke uitgangspunten voor beide programma's in beeld gebracht.

In financieel opzicht verkent de gemeente de verschillende mogelijkheden voor de eigen grondpositie. Deze mogelijkheden variëren van een grondtransactie met Waardzone tot een eventuele exploitatie door de gemeente zelf (al dan niet op termijn). We ronden de onderhandelingen met Waardzone de komende periode af. Of dat met een positief resultaat zal zijn is onzeker. Naar verwachting ontstaat rond de zomervakantie 2017 meer duidelijkheid over de privaatrechtelijke kant en de gewenste ruimtelijke ontwikkelingsrichting. Een eventuele planologische procedure start daarna in de tweede helft van 2017.

De beperkte personele kosten van de verkenning komen ten laste van het budget voor ongedekte plannen. Bij een grondtransactie blijft het daarbij. Als er zicht komt op exploitatie door de gemeente leidt dit tot een grondexploitatie. Financiële gevolgen worden dan verwerkt in het meerjarenprogramma grondexploitaties (MPG).

Voorzieningenniveau Boven-Hardinxveld (*Benhard van Houwelingen*) – programma 11

We hebben een ruimtelijke verkenning uitgevoerd om richting te geven aan mogelijke toekomstige ontwikkelingen van een aantal locaties en gebouwen in Boven-Hardinxveld. Deze verkenning spitst zich toe op de reeds in uitvoering zijnde herontwikkeling rondom de Regenboogschool, de huidige locatie van de Merwedeschool en de korfbalvelden van HKC. De uitkomsten van de verkenning kunnen in de toekomst worden gebruikt voor het uitwerken van concrete (ruimtelijke) plannen.

Doorontwikkeling Drechtstedenorganisatie (*Theo Boerman en Dirk Heijkoop*) – programma 14

De organisatie van de Drechtsteden ontwikkelt zich continu. Dit merken we aan de ontwikkelingen van Drechtsteden rondom dienstverlening en bedrijfsvoering. Dit betekent dat we in de toekomst rekening moeten houden met de ontwikkelingen in de Drechtsteden.

Bijlage 1 Overzicht van projecten in het kader van het GVVP

- **Bussluis: aansluiting Wieling-Spindermolen**

De bussluis in Spindermolen is uitsluitend met bebording uitgevoerd. Er zijn geen fysieke obstakels die verhinderen dat andere voertuigen dan lijnbussen hier doorheen kunnen rijden. In december 2018 gaat de nieuwe openbaar vervoerconcessie in. Wellicht heeft dit gevolgen voor de lijnvoering in Hardinxveld-Giessendam en biedt dit kansen voor een structurele oplossing voor de bussluis.

De aansluiting van de Spindermolen met de Wieling voldoet niet aan de uitgangspunten van Duurzaam Veilig Verkeer. Vooruitlopend op de herinrichting van Spindermolen onderzoeken we een andere vormgeving van dit kruispunt. Hierbij kunnen we rekening houden met de lijnvoering van de busdienst.

Kosten:

Onderzoek bussluis: € 20.000, uitvoering 2019
Onderzoek aansluiting Spindermolen-Wieling: € 3.000, uitvoering 2019

Dekking: reserve verkeersveiligheid

- **Spindermolen**

Spindermolen is niet ingericht conform de richtlijnen van Duurzaam Veilig verkeer. Voor 2021 staat een reconstructie van Spindermolen gepland. Hierbij zal, rekening houdend met de lijnvoering van de busdienst, de straat een ander wegprofiel krijgen.

Globale kostenraming: € 450.000, uitvoering 2021
Afschrijving vanaf 2022 (€ 11.250)

Dekking: reserve wegen

- **Kruising Buitendams-Peulenlaan**

Ter hoogte van de rotonde Buitendams-Peulenlaan steken fietsers aan de oostkant van de rotonde de weg over. Fietsers uit de richting Sliedrecht steken over om langs de zuidkant van de Peulenlaan hun weg te vervolgen. Met name door automobilisten die vanaf de Rijksweg A15 komen, worden fietsers vaak over het hoofd gezien. Dit komt onder meer doordat deze voertuigen met een behoorlijke snelheid de rotonde naderen. Onderzoek moet uitwijzen of de positie van de fietsers op dit kruispunt kan worden verbeterd.

Geraamde kosten € 3.000, uitvoering 2018

Dekking: reserve verkeersveiligheid

- **Nieuweweg ter hoogte van afritten A15**

De afrit van de A15 ter hoogte van de Nieuweweg, komende vanuit de richting Rotterdam is een punt van aandacht. Fietsers en voetgangers worden hier makkelijk over het hoofd gezien, omdat het zicht erg ruim is. Halverwege de oprit is er al zicht op het naderende verkeer dat onder het viaduct vandaan komt. De focus ligt hierbij vooral op het autoverkeer. Komen er geen auto's aan, dan is de naderingssnelheid van het kruispunt te hoog en worden fietsers en voetgangers niet tijdig opgemerkt.

Kostenraming: € 10.000, uitvoering 2017

Dekking: reserve verkeersveiligheid

- **Fietsers op Schapedrift ter hoogte van Ekster**

De positie van fietsers op de Schapedrift ter hoogte van Ekster is onduidelijk. In 2017 gaan we kijken of we dit op een eenvoudige wijze kunnen verbeteren.

Kostenraming: € 40.000, uitvoering 2017

Dekking: reserve wegen

- **Schoolroute-onderzoek primair onderwijs**

Met een schoolroute-onderzoek ontstaat inzicht in veelgebruikte routes van huis naar school. Ook krijgen we meer inzicht in de gevaarlijke punten op deze route. We willen proberen om hier ook een verdiepingsslag in te maken en te achterhalen waarom deze routes gevaarlijk worden gevonden. Het laatste schoolroutenonderzoek voor het primair onderwijs dateert uit 2007.

Kostenraming: € 10.000, uitvoering 2018

Dekking: reserve verkeersveiligheid

- **Kwaliteitseisen fietsnetwerk**

Voor de fietspaden gaan we kwaliteitseisen formuleren. Vervolgens gaan we de fietspaden toetsen aan deze kwaliteitseisen. Tot slot stellen we een verbeterplan op.

Kostenraming: € 15.000, uitvoering 2018

Dekking: reserve verkeersveiligheid

- **Fietsparkeren**

We willen een behoefte-onderzoek naar het aantal benodigde fietsenstallen. Dit willen we toetsen aan de hoeveelheid fietsen die nu daadwerkelijk wordt geparkeerd. Aan de hand van deze gegevens stellen we een beleidsregel op waarin we kwaliteits- en kwantiteitseisen vastleggen.

Kostenraming: € 10.000, uitvoering 2019

Dekking: reserve verkeersveiligheid

- **Parallelweg-Neerpolderseweg**

Onderzoeken of we de kruising met het fietspad duidelijker kunnen vormgeven.

Kostenraming: € 25.000, uitvoering 2020

Dekking: reserve verkeersveiligheid

Bijlage 2 Begrotingspositie

	Begroting	Bijgestelde	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	Rekening	na wijziging	Mutaties	Begroting	Begroting	Begroting
Totaal baten programma's	2016	2017	2017 (VJN)	2017	2018	2019
1. Bestuur	10.469	-	-	-	-	-
2. Leven, reizen en documenten	323.889	299.430	5.340	294.090	294.090	234.090
3. Openbare orde en veiligheid	102.826	28.800	-	28.800	28.800	28.800
4. Verkeer en vervoer	138.796	90.764	28.000	62.764	90.764	90.764
5. Ondernemen en bedrijvigheid	478.721	485.700	4.000	489.700	399.700	399.700
6. Scholing	94.779	139.820	1.000	140.820	140.820	140.820
7. Samenleven	719.155	683.055	5.945	689.000	718.600	718.600
8. Werk en inkomen	1.787.302	1.460.372	93.367	1.553.739	1.734.420	1.734.420
9. Zorg en welzijn	1.239.181	321.500	206.750	528.250	396.500	314.500
10. Gezondheid en milieu	4.381.478	4.086.705	92.378	4.179.083	4.163.156	4.163.156
11. Bouwen, wonen en gebruiken	7.659.414	3.484.950	8.288	3.476.662	2.406.247	1.067.733
12. Woonomgeving	1.808	2.000	-	2.000	2.000	2.000
Totaal baten programma's (voor mut. reserves)	16.937.818	11.083.096	361.812	11.444.908	10.375.097	11.952.312

	Begroting	Bijgestelde	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	Rekening	na wijziging	Mutaties	Begroting	Begroting	Begroting
Totaal lasten programma's	2016	2017	2017 (VJN)	2017	2018	2019
1. Bestuur	3.091.237	1.300.972	4.164	1.305.136	1.282.698	1.218.465
2. Leven, reizen en documenten	800.875	175.460	-	175.460	175.460	159.960
3. Openbare orde en veiligheid	2.235.800	1.674.215	-	1.674.215	1.686.128	1.680.873
4. Verkeer en vervoer	2.009.117	1.759.370	23.000	1.736.370	1.929.255	1.810.500
5. Ondernemen en bedrijvigheid	347.713	81.686	4.500	86.186	86.146	85.771
6. Scholing	1.005.032	1.550.015	23.800	1.526.215	1.529.724	1.522.129
7. Samenleven	2.196.168	2.114.837	44.010	2.158.847	2.256.965	2.371.719
8. Werk en inkomen	3.870.005	3.508.543	93.367	3.601.910	3.717.835	3.683.514
9. Zorg en welzijn	9.795.175	8.800.521	222.150	9.022.671	8.867.555	8.862.167
10. Gezondheid en milieu	3.810.867	3.002.075	38.500	3.040.575	3.090.526	3.128.051
11. Bouwen, wonen en gebruiken	8.319.542	3.059.229	2.500	3.056.729	2.094.145	3.812.580
12. Woonomgeving	1.035.591	360.422	29.500	389.922	205.199	204.966
Totaal lasten programma's (voor mut. reserves)	38.517.122	27.387.345	386.891	27.774.236	26.921.636	28.540.695

	Begroting	Bijgestelde	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	Rekening	na wijziging	Mutaties	Begroting	Begroting	Begroting
Totaal saldi programma's	2016	2017	2017 (VJN)	2017	2018	2019
1. Bestuur	3.080.768-	1.300.972-	4.164-	1.305.136-	1.282.698-	1.218.465-
2. Leven, reizen en documenten	476.986-	123.970	5.340-	118.630	118.630	74.130
3. Openbare orde en veiligheid	2.132.974-	1.645.415-	-	1.645.415-	1.657.328-	1.652.073-
4. Verkeer en vervoer	1.870.322-	1.668.606-	5.000-	1.673.606-	1.838.491-	1.719.736-
5. Ondernemen en bedrijvigheid	131.008	404.014	500-	403.514	313.554	313.929
6. Scholing	910.252-	1.410.195-	24.800	1.385.395-	1.388.904-	1.381.309-
7. Samenleven	1.477.014-	1.431.782-	38.065-	1.469.847-	1.538.365-	1.653.119-
8. Werk en inkomen	2.082.703-	2.048.171-	-	2.048.171-	1.983.415-	1.949.094-
9. Zorg en welzijn	8.555.994-	8.479.021-	15.400-	8.494.421-	8.471.055-	8.547.667-
10. Gezondheid en milieu	570.611	1.084.630	53.878	1.138.508	1.072.630	1.035.105
11. Bouwen, wonen en gebruiken	660.127-	425.721	5.788-	419.933	312.102	312.882
12. Woonomgeving	1.033.783-	358.422-	29.500-	387.922-	203.199-	202.966-
Totaal saldi programma's (voor mut. reserves)	21.579.304-	16.304.249-	25.079-	16.329.328-	16.546.539-	16.588.383-
Algemene dekkingsmiddelen baten	25.887.613	25.008.649	510.352-	24.498.297	24.208.021	24.374.166
Algemene dekkingsmiddelen lasten	2.413.493-	768.872-	61.296-	830.168-	670.141	590.629
Bedrijfsvoering	12-	7.687.557-	398.168	7.289.389-	8.633.511-	8.394.214-
Saldo voor mut. reserves	1.894.805	247.971	198.559-	49.412	301.888-	17.801-
Totaal onttrekkingen uit reserves	4.313.665	1.927.424	-	1.927.424	1.781.911	1.561.123
Totaal toevoegingen aan reserves	4.391.618-	1.971.662-	-	1.971.662-	1.337.607-	1.348.511-
BEGROTINGSRESULTAAT	1.816.852	203.733	198.559-	5.174	142.416	159.765
	Voordeel	Voordeel	Nadeel	Voordeel	Voordeel	Voordeel

Bijlage 3 Financieel overzicht per programma

Programma 1 Bestuur

Programma 1. Bestuur bedragen * € 1

	Rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Mutaties 2017 (VJN)	Bijgestelde begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Baten	10.469	0	0	0	0	0	0	0
Lasten	3.091.237	1.300.972	4.164	1.305.136	1.282.698	1.218.465	1.218.465	1.218.465
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-3.080.768	-1.300.972	-4.164	-1.305.136	-1.282.698	-1.218.465	-1.218.465	-1.218.465
Onttrekkingen uit reserves	1.023.502	44.796	0	44.796	35.000	0	0	0
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Begroot resultaat	-2.057.266	-1.256.176	-4.164	-1.260.340	-1.247.698	-1.218.465	-1.218.465	-1.218.465

Programma 1. Bestuur

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Perspectiefnota beleidsperspectief:					
- Nieuwe wetgeving	-	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
- Nieuw beleid	-	-12.500	-	-	-
Opleidingskosten	-		10.000	10.000	10.000
Salarissen		-58.917	-17.184	-17.184	-17.184
Bijdragen		109.000	109.000	109.000	109.000
Herijkingen (zie programma bedrijfsvoering)	-4.284	-	-	-	-
Diverse bijstellingen < € 10.000	120	120	120	120	120
	-4.164	17.703	81.936	81.936	81.936

Perspectiefnota beleidsperspectief

- Nieuwe wetgeving

Instellen (regionale) rekenkamer

Voor de toelichting; zie het betreffende onderdeel onder 'Pijler bestuur en bedrijfsvoering' (pagina 19).

- Nieuw beleid

Programma Platform Strategische Ontwikkelingen Zuid-Holland Zuid

Voor de toelichting; zie het betreffende onderdeel onder 'Pijler bestuur en bedrijfsvoering' (pagina 20).

Bijstellingen perspectiefnota 2018-2021

Opleidingskosten

In het jaar van de gemeenteraadsverkiezingen (2018) is een opleidingsbudget voor de Raad van € 14.000 wenselijk. Daarna is een budget van € 4.000 afdoende tot aan de volgende gemeenteraadsverkiezingen.

Salarissen

Zie toelichting 'programma 14 Bedrijfsvoering'

Bijdragen

In verband met de toetreding tot de GR Drechtsteden met ingang van 1 januari 2018 is de deelname aan de gemeenschappelijke regeling Albasserwaard/Vijfheerenlanden per 31 december 2016 beëindigd. De bijdrage aan het regiobureau was in meerjarenraming 2017-2020 nog opgenomen maar kan nu vervallen. De bijdrage 2017 dient ter gedeeltelijke dekking van de uittredingskosten van deze GR.

Programma 2 Leven, reizen en documenten

Programma 2. Leven, reizen en documenten bedragen * € 1

	Rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Mutaties 2017 (V.J.N)	Bijgestelde begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Baten	323.889	299.430	-5.340	294.090	294.090	234.090	234.090	234.090
Lasten	800.875	175.460	0	175.460	175.460	159.960	124.460	145.460
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-476.986	123.970	-5.340	118.630	118.630	74.130	109.630	88.630
Onttrekkingen uit reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Begroot resultaat	-476.986	123.970	-5.340	118.630	118.630	74.130	109.630	88.630

Programma 2. Leven, reizen en documenten

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Perspectiefnota beleidsperspectief	0	0	0	0	0
Verkiezingen	-	-	-14.500	21.000	-
Secretarieleges	-5.340	-5.340	-5.340	-5.340	-5.340
	-5.340	-5.340	-19.840	15.660	-5.340

Bijstelling 2017

Secretarieleges

De trend om van de mogelijkheid tot gratis huwelijksvoltrekking gebruik te maken zet zich voort. Hierdoor is er een afname van het aantal betaalde huwelijken. Bovendien is er een afname van opbrengsten leges voor de gemeentelijke basisadministratie.

Bijstellingen perspectiefnota 2018-2021

Verkiezingen

In 2019 zijn er verkiezingen voor Provinciale Staten, Waterschap en het Europees Parlement. Deze verkiezingen waren eerder niet begroot. In 2020 zijn er geen verkiezingen, terwijl die wel waren begroot.

Secretarieleges

Zie toelichting bijstelling 2017.

Programma 3 Openbare orde en veiligheid

Programma 3. Openbare orde en veiligheid

bedragen * € 1

	Rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Mutaties 2017 (VJN)	Bijgestelde begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Baten	102.826	28.800	0	28.800	28.800	28.800	28.800	28.800
Lasten	2.235.800	1.674.215	0	1.674.215	1.686.128	1.680.873	1.684.360	1.684.248
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-2.132.974	-1.645.415	0	-1.645.415	-1.657.328	-1.652.073	-1.655.560	-1.655.448
Onttrekkingen uit reserves	16.219	16.200	0	16.200	16.200	16.200	16.200	16.200
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Begroot resultaat	-2.116.755	-1.629.215	0	-1.629.215	-1.641.128	-1.635.873	-1.639.360	-1.639.248

Programma 3. Openbare orde en veiligheid

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Perspectiefnota beleidsperspectief:					
- Collegeprogramma / bestaand beleid		-12.100	-12.100	-15.700	-15.700
Kapitaallasten		-113	-112	-113	-112
	-	-12.213	-12.212	-15.813	-15.812

Perspectiefnota beleidsperspectief

- Collegeprogramma / bestaand beleid

Criminaliteitspreventie

Voor de toelichting; zie het betreffende onderdeel onder 'Sociaal-maatschappelijke pijler' (pagina 14).

Programma 4 Verkeer en vervoer

Programma 4. Verkeer en vervoer bedragen * € 1

	Rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Mutaties 2017 (VJN)	Bijgestelde begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Baten	138.796	90.764	-28.000	62.764	90.764	90.764	90.764	90.764
Lasten	2.009.117	1.759.370	-23.000	1.736.370	1.929.255	1.810.500	1.831.675	1.830.801
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-1.870.322	-1.668.606	-5.000	-1.673.606	-1.838.491	-1.719.736	-1.740.911	-1.740.037
Onttrekkingen uit reserves	625.407	878.390	0	878.390	902.773	765.739	785.883	758.239
Toevoegingen aan reserves	557.539	525.400	0	525.400	555.400	585.400	615.400	645.400
Begroot resultaat	-1.802.454	-1.315.616	-5.000	-1.320.616	-1.491.118	-1.539.398	-1.570.428	-1.627.199

Programma 4. Verkeer en vervoer

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Perspectiefnota beleidsperspectief:					
- Collegeprogramma / bestaand beleid		-40.400	-40.400	-40.400	-40.400
- Nieuw beleid		-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Waterlossingen en sloten (stortkosten)	-5.000				
Salarissen		-768	-768	-768	-768
Kapitaallasten		8.875	8.703	8.505	8.306
Reserves		-6.922	10.093	-1.437	-32.049
Onderzoekskosten verkeersveiligheid		2.000	-15.000	5.000	
	-5.000	-52.215	-52.372	-44.100	-79.911

Bijstelling 2017

Waterlossing en sloten

Door areaaluitbreiding en minder afzetmogelijkheden nemen de stortkosten toe.

Perspectiefnota beleidsperspectief

- Collegeprogramma / bestaand beleid

Veerdienst

Voor de toelichting; zie het betreffende onderdeel onder 'Ruimtelijk-economische pijler' (pagina 11).

Sloten en watergangen

Voor de toelichting; zie het betreffende onderdeel onder 'Pijler bestuur en bedrijfsvoering' (pagina 19).

- Nieuw beleid

Bereikbaarheid straten voor hulpdiensten

Voor de toelichting; zie het betreffende onderdeel 'Ruimtelijk-economische pijler' (pagina's 12 en 13).

Bijstellingen perspectiefnota 2018-2021

Kapitaallasten

Zie toelichting 'programma 14 Bedrijfsvoering'.

Reserves

Dit betreffen mutaties in de reserve wegen, reserve verkeersveiligheid en reserve waterbeheerplan. Tegenover deze mutaties staan kosten/baten voortvloeiende uit de actualisatie van het gemeentelijk verkeers- en vervoersplan, kapitaallasten en het waterbeheerplan.

Onderzoekskosten verkeersveiligheid

Dit betreft een actualisatie van het gemeentelijk verkeers- en vervoersplan. Tegenover de lasten staan onttrekkingen uit de reserve verkeersveiligheid.

Programma 5 Ondernemen en bedrijvigheid

Programma 5. Ondernemen en bedrijvigheid

bedragen * € 1

	Rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Mutaties 2017 (VJN)	Bijgestelde begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Baten	478.721	485.700	4.000	489.700	399.700	399.700	399.700	399.700
Lasten	347.713	81.686	4.500	86.186	86.146	85.771	85.396	85.021
Begroot totaal saldo van baten en lasten	131.008	404.014	-500	403.514	313.554	313.929	314.304	314.679
Onttrekkingen uit reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Begroot resultaat	131.008	404.014	-500	403.514	313.554	313.929	314.304	314.679

Programma 5. Ondernemen en bedrijvigheid

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Perspectiefnota beleidsperspectief	-	-	-	-	-
Deelneming nutsbedrijven		-90.000	-90.000	-90.000	-90.000
Salarissen		-416	-416	-416	-416
Kapitaallasten		60	40	19	1
Herijkingen (zie programma 11 Bouwen, wonen en gebruiken)	-500	-500	-500	-500	-500
	-500	-90.856	-90.876	-90.897	-90.915

Bijstellingen perspectiefnota 2018-2021

Deelnemingen nutsbedrijven

Door de splitsing van Eneco en Stedin is een nieuwe situatie ontstaan. Gemeenten zijn niet meer verplicht om hun aandelen in Eneco aan te houden. Momenteel loopt er een discussie over het al dan niet vervreemden van de aandelen door de deelnemende gemeenten. Uit voorzichtigheid en mede in aansluiting op de discussie tijdens de behandeling van de begroting 2017 wordt daarom met ingang van 2018 80% van de dividendopbrengsten geraamd.

Programma 6 Scholing

Programma 6. Scholing bedragen * € 1

	Rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Mutaties 2017 (VJN)	Bijgestelde begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Baten	94.779	139.820	1.000	140.820	140.820	140.820	140.820	140.820
Lasten	1.005.032	1.550.015	-23.800	1.526.215	1.529.724	1.522.129	1.518.125	1.511.699
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-910.252	-1.410.195	24.800	-1.385.395	-1.388.904	-1.381.309	-1.377.305	-1.370.879
Onttrekkingen uit reserves	22.266	17.877	0	17.877	23.500	32.897	32.736	36.903
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	10.000	20.000	30.000
Begroot resultaat	-887.986	-1.392.318	24.800	-1.367.518	-1.365.404	-1.358.412	-1.364.569	-1.363.976

Programma 6. Scholing

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Perspectiefnota beleidsperspectief:					
- Investerings nieuw beleid	-		-10.000	-20.000	-30.000
Leerlingenvervoer	51.000	51.000	51.000	51.000	51.000
Gymnastiekonderwijs	-21.200	-21.200	-21.200	-21.200	-21.200
Kapitaallasten		-147	-149	-147	-149
Bijdrage Logopedische Dienst		-6.000	-6.000	-6.000	-6.000
Reserves		6.000	6.000	6.000	6.000
Diverse bijstellingen < € 10.000	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
	24.800	24.653	14.651	4.653	-5.349

Bijstelling 2017

Leerlingenvervoer

Ervaringscijfers uit het verleden rechtvaardigen om de budgetten voor leerlingenvervoer naar beneden bij te stellen.

Gymnastiekonderwijs

Een deel van het budget is bestemd voor Stichting Sportvoorzieningen Boven-Hardinxveld, een ander deel wordt intern verrekend.

Perspectiefnota beleidsperspectief

- Investerings nieuw beleid

Driemaster Pietsweer en Ichthus nieuwbouw

Vooruitlopend op de geplande nieuwbouw in 2025 wordt, met ingang van 2019, de reserve scholenbouw gevoed met extra stortingen.

Voor de verdere toelichting; zie het betreffende onderdeel onder 'Sociaal-maatschappelijke pijler' (pagina's 15 en 16).

Bijstellingen perspectiefnota 2018-2021

Leerlingenvervoer

Zie toelichting bijstellingen 2017.

Gymnastiekonderwijs

Zie toelichting bijstellingen 2017.

Bijdrage Logopedische Dienst

Doordat de liquidatie langer doorloopt dan gepland wordt een extra bijdrage gevraagd. Deze bijdrage wordt gedekt uit de reserve risico gemeenschappelijke regelingen.

Reserves

Zie 'Bijdrage Logopedische Dienst'.

Programma 7 Samenleven

Programma 7. Samenleven bedragen * € 1

	Rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Mutaties 2017 (VJN)	Bijgestelde begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Baten	719.155	683.055	5.945	689.000	718.600	718.600	718.600	718.600
Lasten	2.196.168	2.114.837	44.010	2.158.847	2.256.965	2.371.719	2.197.943	2.209.179
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-1.477.014	-1.431.782	-38.065	-1.469.847	-1.538.365	-1.653.119	-1.479.343	-1.490.579
Onttrekkingen uit reserves	177.740	144.152	0	144.152	180.428	280.791	167.406	181.513
Toevoegingen aan reserves	199.951	179.951	0	179.951	179.951	179.951	179.951	179.951
Begroot resultaat	-1.499.225	-1.467.581	-38.065	-1.505.646	-1.537.888	-1.552.279	-1.491.888	-1.489.017

Programma 7. Samenleven

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Perspectiefnota beleidsperspectief:	-				
- Investerings bestaand beleid	-	-5.700	-5.700	-5.700	-5.700
- Investerings nieuw beleid				-8.200	-8.200
Zwembad: energiekosten	20.000	7.000	7.000	7.000	7.000
Zwembad: duurzame goederen	-9.000				
Zwembad: uitbestede werkzaamheden	-35.000				
Zweminstructie	10.545	10.545	10.545	10.545	10.545
Sportvelden: uitbestede werkzaamheden	-15.000				
Salarissen		-37.132	-37.132	-37.132	-37.132
Kapitaallasten		-16.062	-15.640	-13.218	-10.795
Monumentenbeleid: subsidie		-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
Herijkingen (zie programma bedrijfsvoering)	-10.010	-	-	-	-
Diverse bijstellingen < € 10.000	400	400	400	400	400
	-38.065	-60.949	-60.527	-66.305	-63.882

Bijstelling 2017

Zwembad:

- energiekosten

Het energieverbruik van de afgelopen jaren laat een dalende trend zien. Op basis van ervaringscijfers zijn de budgetten voor de komende jaren (2017-2021) bijgesteld naar € 70.000. In de begroting 2017 was, in tegenstelling tot de jaren daarna, nog rekening gehouden met significant hogere energiekosten, daarom is de bijstelling in dit jaar fors dan de jaren daarna. Het voordeel voor 2017 wordt ingezet voor de vervanging van de kleedcabines.

- duurzame goederen

De bodemstofzuiger van het zwembad is aan vervanging toe. De kosten voor reparatie zijn te hoog wanneer we deze afzetten tegen de kosten van de aanschaf van een nieuwe bodemzuiger.

- uitbestede werkzaamheden

De kleedcabines zijn verouderd en de indeling voldoet niet meer aan de wensen van verenigingen en gebruikers. In 2017 zullen de cabines worden vervangen. Omdat dit onderhoudskosten betreft heeft dit een incidentele hoge kostenpost tot gevolg. De kosten worden deels gedekt uit een besparing op de energiekosten.

- zweminstructie

We verwachten meer inkomsten instructiezwemmen door structureel gerichte lessen aan te bieden op zaterdag. Deze lessen gaan buiten de gebruikelijke 6-weekse kaart om en hier wordt apart voor betaald.

Sportvelden: uitbestede werkzaamheden

Korfbalveld 2 is door de korfbalbond afgekeurd. Er is € 15.000 nodig om het weer bespeelbaar te maken conform de daaraan gestelde eisen.

Perspectiefnota beleidsperspectief

- Investerings bestaand beleid

Speelveld groenstrook Merwedestraat

Voor de toelichting; zie het betreffende onderdeel onder 'Pijler bestuur en bedrijfsvoering' (pagina 15).

- Investerings nieuw beleid

Kunstgrasvelden korfbalverenigingen

Voor de toelichting; zie het betreffende onderdeel onder 'Sociaal-maatschappelijke pijler' (pagina 16).

Bijstellingen perspectiefnota 2018-2021

Zwembad: energiekosten

Zie toelichting bijstelling 2017.

Zweminstructie

Zie toelichting bijstelling 2017.

Salarissen

Zie toelichting 'programma 14 Bedrijfsvoering'

Kapitaallasten

Zie toelichting 'programma 14 Bedrijfsvoering'

Monumentenbeleid: subsidie

Voor de begroting 2017 is eenmalig € 20.000 als oplossingsrichting voor het begrotingstekort beschikbaar gesteld. Deze is onterecht meerjarig doorgevoerd en wordt in deze perspectiefnota gecorrigeerd.

Programma 8 Werk en inkomen

Programma 8. Werk en inkomen bedragen * € 1

	Rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Mutaties 2017 (VJN)	Bijgestelde begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Baten	1.787.302	1.460.372	93.367	1.553.739	1.734.420	1.734.420	1.734.420	1.734.420
Lasten	3.870.005	3.508.543	93.367	3.601.910	3.717.835	3.683.514	3.632.874	3.648.761
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-2.082.703	-2.048.171	0	-2.048.171	-1.983.415	-1.949.094	-1.898.454	-1.914.341
Onttrekkingen uit reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Begroot resultaat	-2.082.703	-2.048.171	0	-2.048.171	-1.983.415	-1.949.094	-1.898.454	-1.914.341

Programma 8. Werk en inkomen

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Perspectiefnota beleidsperspectief	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-

Programma 9 Zorg en welzijn

Programma 9. Zorg en welzijn bedragen * € 1

	Rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Mutaties 2017 (VJN)	Bijgestelde begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Baten	1.239.181	321.500	206.750	528.250	396.500	314.500	314.500	314.500
Lasten	9.795.175	8.800.521	222.150	9.022.671	8.867.555	8.862.167	8.928.225	8.972.174
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-8.555.994	-8.479.021	-15.400	-8.494.421	-8.471.055	-8.547.667	-8.613.725	-8.657.674
Onttrekkingen uit reserves	296.414	72.997	0	72.997	27.269	48.369	54.010	24.119
Toevoegingen aan reserves	1.015.544	134.281	0	134.281	167.826	144.730	144.730	144.730
Begroot resultaat	-9.275.124	-8.540.305	-15.400	-8.555.705	-8.611.612	-8.644.028	-8.704.445	-8.778.285

Programma 9. Zorg en welzijn					
Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Perspectiefnota beleidsperspectief:	-				
- Collegeprogramma / bestaand beleid		-15.900	-15.900	-15.900	15.900
- Investerings bestaand beleid		5.700	5.700	5.700	5.700
Toevoeging reserve	-15.900	-	-	-	-
Kapitaallasten			1		
Reserves		4.229	4.229	4.229	4.229
Mutaties sociaal domein		11.000	11.000	11.000	11.000
Diverse bijstellingen < € 10.000	500	500	500	500	500
	-15.400	5.529	5.530	5.529	37.329

Bijstelling 2017

Toevoeging reserve

Twee gebouwen, te weten 'De Keet' en 'Bellefleur', zijn met ingang van 2017 in de gemeentelijk onderhoudsplanning gebouwen opgenomen. Hiervoor is het noodzakelijk jaarlijks een dotatie op te nemen voor de reserve onderhoud gebouwen. De jaarlijkse onderhoudslasten worden ten laste gebracht van deze reserve.

Perspectiefnota beleidsperspectief

- Collegeprogramma / bestaand beleid

Onderhoudsvoorziening Bellefleur 6 en De Keet.

Voor de toelichting; zie het betreffende onderdeel onder 'Sociaal-maatschappelijke pijler' (pagina 14).

- Investerings bestaand beleid

Speelveld groenstrook Merwedestraat

De dekking voor de kosten van het speelveld groenstrook Merwedestraat wordt binnen het programma zorg en welzijn gevonden. Zie voor verdere toelichting het betreffende onderdeel onder 'Sociaal-maatschappelijke pijler' (pagina 15).

Bijstellingen perspectiefnota 2018-2021

Reserves

Het betreft hier toevoegingen aan/onttrekkingen uit de reserve sociaal domein, de reserve onderhoud gebouwen en de reserve risico gemeenschappelijke regelingen.

Mutaties Sociale Domein

De diverse bijstellingen op producten binnen het sociaal domein hebben een neutraal effect doordat overschotten/tekorten muteren met stortingen/onttrekkingen aan de reserve sociaal domein.

Programma 10 Gezondheid en milieu

Programma 10. Gezondheid en milieu bedragen * € 1

	Rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Mutaties 2017 (VJN)	Bijgestelde begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Baten	4.381.478	4.086.705	92.378	4.179.083	4.163.156	4.163.156	4.163.156	4.163.156
Lasten	3.810.867	3.002.075	38.500	3.040.575	3.090.526	3.128.051	3.116.593	3.076.177
Begroot totaal saldo van baten en lasten	570.611	1.084.630	53.878	1.138.508	1.072.630	1.035.105	1.046.563	1.086.979
Onttrekkingen uit reserves	147.629	96.904	0	96.904	4.154	6.923	4.154	4.154
Toevoegingen aan reserves	145.320	52.570	0	52.570	42.570	42.570	42.570	42.570
Begroot resultaat	572.920	1.128.964	53.878	1.182.842	1.034.214	999.458	1.008.147	1.048.563

Programma 10. Gezondheid en milieu

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Perspectiefnota beleidsperspectief					
- Investerings bestaand beleid	-	-	-	-30.000	-30.000
Huren	16.678	16.678	16.678	16.678	16.678
Elektra- en gasverbruik	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Kapitaallasten		3.674	3.614	3.554	3.494
Reserves		10.000	10.000	10.000	10.000
Voorziening		-68.964	-78.656	-49.973	89.863
Begraafrechten/afkoop onderhoud	27.200	27.200	27.200	27.200	27.200
	53.878	-1.412	-11.164	-12.541	127.235

Bijstelling 2017

Huren

De huurprijs van het afvalbrengstation is aangepast naar aanleiding van de recente renovatie van het terrein, waarbij het gedeelte dat extra aanpassingen betreft conform de gemaakte afspraken via verhoging van de huur aan Waardlanden wordt doorberekend.

Elektra en gasverbruik

De kosten voor het verbruik van elektra en gas is op basis van ervaringscijfers neerwaarts bijgesteld.

Begraafrechten/onderhoud gedenksteen

Op basis van een actualisatie van de begraafrechten worden de komende jaren hogere opbrengsten verwacht.

Perspectiefnota beleidsperspectief

- Investerings bestaand beleid

Begraafplaats Spindermolen uitbreiding/herinrichting

Voor de toelichting; zie het betreffende onderdeel onder 'Ruimtelijk-economische pijler' (pagina 13).

Bijstellingen perspectiefnota 2018-2021

Huren

Zie toelichting bijstelling 2017.

Elektra en gasverbruik

Zie toelichting bijstelling 2017.

Reserves

Het betreft hier een correctie op de bestaande dotatie aan de reserve risico gemeenschappelijke regelingen.

Voorzieningen

De dotaties op de voorzieningen reiniging en riolering zijn herijkt op basis van de begroten inkomsten en uitgaven.

Begraafrechten/onderhoud gedenksteen
Zie toelichting bijstelling 2017.

Programma 11 Bouwen, wonen en gebruiken

Programma 11. Bouwen, wonen en gebruiken bedragen * € 1

	Rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Mutaties 2017 (VJN)	Bijgestelde begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Baten	7.659.414	3.484.950	-8.288	3.476.662	2.406.247	4.125.462	1.067.733	2.134.688
Lasten	8.319.542	3.059.229	-2.500	3.056.729	2.094.145	3.812.580	769.666	1.821.551
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-660.127	425.721	-5.788	419.933	312.102	312.882	298.068	313.137
Onttrekkingen uit reserves	250.000	0	0	0	0	0	0	0
Toevoegingen aan reserves	285.529	0	0	0	0	0	0	0
Begroot resultaat	-695.656	425.721	-5.788	419.933	312.102	312.882	298.068	313.137

Programma 11. Bouwen, wonen en gebruiken

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Perspectiefnota beleidsperspectief					
- Collegeprogramma / bestaand beleid	-	-3.200	-3.200	-3.200	-3.200
- Nieuw beleid	-	-	-	-20.000	-
Opbrengst grondverkoop	10.000	-	-	-	-
Advieskosten	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
Opbrengst advieskosten	-18.000	-18.000	-18.000	-18.000	-18.000
Herijkingen (zie programma 5 ondernemen en bedrijvigheid)	500	500	500	500	500
Diverse bijstellingen < € 10.000	-18.288	-5.418	-4.638	-6.953	-11.883
	-5.788	-6.118	-5.338	-27.653	-12.583

Bijstelling 2017

Opbrengst grondverkoop

Een bestaande koopovereenkomst van grond is notarieel overgedragen. Dit genereert incidenteel een hogere grondopbrengst.

Advieskosten/opbrengst advieskosten

De welstandstoets voor bouwaanvragen is afgeschaft en diensgevolge worden de kosten en opbrengsten lager.

Perspectiefnota beleidsperspectief

- Collegeprogramma / bestaand beleid

Beleid vastgoed

Voor de toelichting; zie het betreffende onderdeel onder 'Ruimtelijk-economische pijler' (pagina's 11 en 12).

- Nieuw beleid

Herijking visie Hardinxveld-Giessendam

Voor de toelichting; zie het betreffende onderdeel onder 'Pijler bestuur en bedrijfsvoering' (pagina 20).

Bijstellingen perspectiefnota 2018-2021

Advieskosten/opbrengst advieskosten

Zie toelichting bijstelling 2017.

Programma 12 Woonomgeving

Programma 12. Woonomgeving bedragen * € 1

	Rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Mutaties 2017 (VJN)	Bijgestelde begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Baten	1.808	2.000	0	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Lasten	1.035.591	360.422	29.500	389.922	205.199	204.966	203.196	203.021
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-1.033.783	-358.422	-29.500	-387.922	-203.199	-202.966	-201.196	-201.021
Onttrekkingen uit reserves	125.956	192.630	0	192.630	56.200	56.200	56.200	56.200
Toevoegingen aan reserves	160.660	56.200	0	56.200	56.200	56.200	56.200	56.200
Begroot resultaat	-1.068.487	-221.992	-29.500	-251.492	-203.199	-202.966	-201.196	-201.021

Programma 12. Woonomgeving

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Perspectiefnota beleidsperspectief:					
- Collegeprogramma / bestaand beleid		-4.500	-4.500	-4.500	-4.500
Niet in te delen lasten	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
Diverse bijstellingen < € 10.000	-4.500				
	-29.500	-29.500	-29.500	-29.500	-29.500

Bijstelling 2017

Niet in te delen lasten

In het verleden zijn bezuinigingen doorgevoerd in de formatie. In de salarisadministratie is dit juist verwerkt (fte's voor ingeleverd) echter abusievelijk is verzuimd de hiermee gepaard gaande bezuiniging in de financiële administratie te verwerken. Met deze bijstelling is dat alsnog gedaan.

Beleidsperspectief perspectiefnota 2018-2021

- Collegeprogramma / bestaand beleid

Openbaar groen

Voor de toelichting; zie het betreffende onderdeel onder 'Pijler bestuur en bedrijfsvoering' (pagina 19).

Bijstellingen perspectiefnota 2018-2021

Niet in te delen lasten

Zie toelichting bijstelling 2017

Programma 13 Financiering / Algemene dekkingsmiddelen

Programma 13. Financiering / Alg. dekkingsmiddelen bedragen * € 1

	Rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Mutaties 2017 (VJN)	Bijgestelde begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Baten	25.887.613	25.008.649	-510.352	24.498.297	24.208.021	24.374.166	24.514.108	24.608.475
Lasten	2.413.493	768.872	61.296	830.168	-670.141	-590.629	-549.748	-384.027
Begroot totaal saldo van baten en lasten	23.474.121	24.239.777	-571.648	23.668.129	24.878.162	24.964.795	25.063.856	24.992.502
Onttrekkingen uit reserves	1.076.105	49.095	0	49.095	0	9.000	21.000	21.000
Toevoegingen aan reserves	1.700.415	692.600	0	692.600	0	9.000	21.000	21.000
Begroot resultaat	22.849.811	23.596.272	-571.648	23.024.624	24.878.162	24.964.795	25.063.856	24.992.502

Programma 13. Financiering / Alg. dekkingsmiddelen

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Perspectiefnota beleidsperspectief:	-				
- Collegeprogramma / bestaand beleid		-3.000	-3.000	-3.000	-3.000
- Nieuwe wetgeving				-20.000	-40.000
Andere inkomsten	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
OZB inkomsten	14.212	14.212	14.209	14.213	14.211
Kapitaallasten		-1.313	-1.050	-788	-525
Opbrengst buitenreclame		-22.500			
Herijkingen (zie programma bedrijfsvoering)	-542.084	-557.192	-636.969	-658.113	-804.096
Diverse bijstellingen < € 10.000	-33.776	2.521	31	23	25
	-571.648	-577.272	-636.779	-677.665	-843.385

Bijstelling 2017

Andere inkomsten

Dit betreft basisadministratie GEO. In verband met de overgang naar een andere wijze van bekostiging komen er geen inkomsten/bijdragen meer binnen van onder andere nutsbedrijven. Compensatie hiervoor vindt plaats via de algemene uitkering, bij de meicirculaire zal dit zichtbaar worden en zullen de gelden worden beklemd.

OZB inkomsten

De opbrengsten OZB zijn bijgesteld op basis van ervaringscijfers.

Herijkingen

Dit betreft een herschikking van budgetten welke programma-overstijgend zijn. In dit geval betreft het met name de toegerekende rente eigen financieringsmiddelen, waarvan de tegenhanger zichtbaar is in programma 14.

Perspectiefnota beleidsperspectief

- Collegeprogramma / bestaand beleid

Product GEO

Voor de toelichting; zie het betreffende onderdeel onder 'Ruimtelijk-economische pijler' (pagina 12).

- Nieuwe wetgeving

Afbouw precariobelastingen

Voor de toelichting; zie het betreffende onderdeel onder 'Bestuur en bedrijfsvoering' (pagina 19).

Bijstellingen perspectiefnota 2018-2021

Andere inkomsten

Zie toelichting bijstelling 2017.

OZB inkomsten

Zie toelichting bijstelling 2017.

Opbrengst buitenreclame

De realisatie van de informatie- en reclamezuilen is voorzien vanaf 2019. De inkomsten 2018 dienen daarom bijgesteld te worden.

Herijkingen

Zie toelichting bijstelling 2017.

Programma 14 Bedrijfsvoering

Programma 14. Bedrijfsvoering (kostenplaatsen) bedragen * € 1

	Rekening 2016	Begroting na wijziging 2017	Mutaties 2017 (VJN)	Bijgestelde begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Baten	17.865.915	1.483.875	41.000	1.524.875	3.939.393	3.910.116	3.764.372	3.742.615
Lasten	17.865.927	9.171.432	-357.168	8.814.264	12.572.904	12.304.330	12.329.410	12.066.322
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-12	-7.687.557	398.168	-7.289.389	-8.633.511	-8.394.214	-8.565.038	-8.323.707
Onttrekkingen uit reserves	552.427	414.383	0	414.383	536.387	345.004	345.265	175.206
Toevoegingen aan reserves	326.660	330.660	0	330.660	335.660	320.660	325.660	330.660
Begroot resultaat	225.755	-7.603.834	398.168	-7.205.666	-8.432.784	-8.369.870	-8.545.433	-8.479.161

Programma 14. Bedrijfsvoering (kostenplaatsen)

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021
Perspectiefnota beleidsperspectief					
- Nieuw beleid	-	-	-10.000	-	-
Beheer- en administratiekosten	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Abonnementen en tijdschriften	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Niet in te delen lasten/stelpost bezuinigingen	-23.878	-23.878	-23.878	-23.878	-23.878
Salarissen	-23.714	-187.376	-200.469	-198.809	-198.809
Toevoeging reserve	-100.000				
kapitaallasten		-190.511	-55.968	-36.964	-17.925
Uitkeringen UWV	-	-51.000	-51.000	-51.000	-51.000
Reserves		137.170	69.717	27.245	27.241
Herijkingen (zie programma bedrijfsvoering, samenleven en bestuur)	556.378	557.192	636.969	658.113	804.096
Diverse bijstellingen < € 10.000	-5.618	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
	398.168	235.597	359.371	368.707	533.725

Bijstelling 2017

Beheer- en administratiekosten

In 2016 heeft een (gezamenlijke) aanbesteding van de accountantsdienst plaatsgevonden. Dit leidt tot hogere accountantskosten hetgeen zich vertaalt in een bijstelling op deze post.

Abonnementen en tijdschriften

De laatste jaren is bezuinigd op abonnementen en tijdschriften. Het effect van een in een eerdere bezuinigingsronde ingezette bezuiniging zet zich voort waardoor het mogelijk is een structureel voordeel in te boeken op deze post.

Niet in te delen lasten / stelpost bezuinigingen

In het verleden zijn bezuinigingen doorgevoerd in de formatie. In de salarisadministratie is dit juist verwerkt (fte's voor ingeleverd), echter abusievelijk is verzuimd de hiermee gepaard gaande bezuiniging in de financiële administratie te verwerken. Met deze bijstelling is dat alsnog gedaan.

Salarissen

Bij de herrekeningen van de salarissen 2018 is geconstateerd dat de salariskosten 2017 niet volledig waren geraamd. Dit wordt nu gecorrigeerd.

Toevoeging reserve

Dit betreft een dotatie aan de reserve individuele trajecten welke noodzakelijk wordt geacht om deze reserve op peil te houden. Hiermee kunnen we voldoen aan verplichtingen welke (mogelijk) voortvloeien uit individuele trajecten van (oud)-medewerkers.

Herijkingen

Dit betreft een herschikking van budgetten welke programma-overstijgend zijn. In dit geval betreft het met name de toegerekende rente eigen financieringsmiddelen, waarvan de tegenhanger zichtbaar is in programma 13.

Perspectiefnota beleidsperspectief

- Nieuw beleid

Trends en ontwikkelingen HRM

Voor de toelichting; zie het betreffende onderdeel onder 'Pijler bestuur en bedrijfsvoering' (pagina 20).

Bijstellingen perspectiefnota 2018-2021

Beheer- en administratiekosten

Zie toelichting bijstelling 2017.

Abonnementen en tijdschriften

Zie toelichting bijstelling 2017.

Niet in te delen lasten / stelpost bezuinigingen

Zie toelichting bijstelling 2017.

Salarissen

De salarissen zijn geïndexeerd op basis van de CAO-prognoses van 2,5 %. De salarissen zijn daarnaast geactualiseerd op de juiste schalen.

Kapitaallasten

In het kader van de perspectiefnota zijn de kapitaallasten herrekend. Daarbij is ook de rentetoerekening aan de grondexploitaties herijkt. Met name de rentetoerekening aan de grondexploitaties veroorzaakt het nadeel op dit programma. Dit wordt veroorzaakt door afwijkende boekwaarden waarmee in de voorgaande begroting rekening was gehouden.

Daarnaast is de rente op de rioleringen gebaseerd op de werkelijke rente. In de begroting 2017 was hier deels al rekening mee gehouden. In deze perspectief heeft een herrekening plaatsgevonden.

Uitkering UWV

Dit betreft de UWV-uitkering van een medewerker. Deze post wordt gedekt door de reserve sociale verzekeringswetten, het effect is daarmee neutraal.

Reserves

De reserves op dit programma hangen met name samen met de kapitaallasten. Daarnaast wordt de UWV-uitkering van een medewerker uit een reserve gedekt (zie hierboven).

Herijkingen

Zie toelichting bijstelling 2017.

Bijlage 4 Toelichting loon- en prijsstijging

Voor de loon- en prijsontwikkeling wordt gebruik gemaakt van het Centraal Economisch Plan 2017 van het Centraal Plan Bureau (CPB) en informatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

	2018	2017	2016	2015	2014
Prijsindexcijfer	*	*	*	*	*
Huuraanpassingen	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%
Salaris aanpassingen gemeentepersoneel	2,50%	4,50%	3,00%	2,50%	0,00%
Rente investeringen	3,75%	3,00%	3,00%	3,75%	3,75%
Rente langlopende geldleningen (looptijd > 1 jaar)	2,00%	2,72%	3,00%	3,75%	3,75%
Rente kortlopende geldleningen (looptijd < 1 jaar)	2,00%	2,72%	3,00%	3,00%	3,00%
Aantal inwoners (per 1 januari)	17.872	17.778	17.804	17.758	17.722

* Bij het opstellen van deze perspectiefnota zijn alle budgetten tegen het licht gehouden waarbij bijstelling heeft plaatsgevonden op basis van de gedachte 'zero-based budgeting'. Dit houdt in dat de budgetten 2017, jaarschijf 2018, als uitgangspunt hebben gediend en dat alleen bijstellingen plaats vinden, welke op basis van documenten kan worden onderbouwd. Voor de belastingen en tarieven is nog geen rekening gehouden met inflatiecorrectie. In de begroting zal op basis van de dan bekende prognose de inflatiecorrectie worden verwerkt.

Het streven is om de begroting cijfermatig gelijk te houden aan de perspectiefnota. Indien tussen het vaststellen van de perspectiefnota en het opstellen van de begroting zich voor- of nadelige ontwikkelingen voordoen dan zullen wij deze in de begroting specifiek benoemen.

Bijlage 5 Investeringsoverzicht 2018-2022

Actiefnummer	Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
72400011	Aanpak Wateroverlast 2015	598.325	351.675	0	0	0	0	0
T00232/PPN (2017)	Aanvullende maatregelen wateroverlast	0	325.000	0	0	0	0	0
Wateroverlast		598.325	676.675	0	0	0	0	0
T00150 (2017)	Informatie en Automatisering (I&A)	0	75.000	0	0	0	0	0
Automatisering		0	75.000	0	0	0	0	0
77240011	Inrichting verzamelgraf met gedenkmonume	0	43.000	0	0	0	0	0
T00233/PPN (2018)	Uitbreiding/herinrichting begraafplaats Spindermolen	0	0	820.800	0	0	0	0
Begraafplaatsen		0	43.000	820.800	0	0	0	0
T00162 (2017)	Planmatig onderhoud bruggen (incl restant)	0	115.000	0	0	0	0	0
T00163 (2018)	Planmatig onderhoud bruggen	0	0	35.000	0	0	0	0
T00164 (2019)	Planmatig onderhoud bruggen	0	0	0	35.000	0	0	0
T00165 (2020)	Planmatig onderhoud bruggen	0	0	0	0	35.000	0	0
T00201 (2021)	Planmatig onderhoud bruggen	0	0	0	0	0	35.000	0
T00225 (2022)	Planmatig onderhoud bruggen	0	0	0	0	0	0	35.000
T75 (2014)	Asfalteren spoorweg/Binnendams	0	0	270.000	0	0	0	0
Bruggen		0	115.000	305.000	35.000	35.000	35.000	35.000
74230037	Nieuwbouw Regenboogschool	908.098	850.423	0	0	0	0	0
74430004	Schoolpleinuitbreiding WdZ/Calvijn	0	39.270	0	0	0	0	0
T00145 (2016)	Regenboog maatwerk	0	272.347	0	0	0	0	0
T00228 (2017)	Renovatie Merwedeschool	0	0	0	0	0	0	0
T00237/PPN (2018)	Renovatie Merwedeschool	0	0	235.000	0	0	0	0
Onderwijshuisvesting		908.098	1.162.040	235.000	0	0	0	0
70000450	GIS Kadaster + Koppelingen	20.980	42.180	0	0	0	0	0
70000452	KCC balie/Politiesteunpunt	15.875	11.625	0	0	0	0	0
70000454	Geluidsinstallatie raadzaal	631	9.369	0	0	0	0	0
70000455	Informatie & Automatisering 2016 (I&A)	0	70.000	0	0	0	0	0
71401002	Verv. camera's Damstraat	0	15.000	0	0	0	0	0
73100001	Stroomvoorziening markt	44.548	105.452	0	0	0	0	0
75600063	Paden parkstrook Peulenlaan	124	30.626	0	0	0	0	0
T00217 (2017)	Landmeetapparatuur	0	35.000	0	0	0	0	0
Overige		82.158	319.252	0	0	0	0	0
77220052	Riolering ZW hoek Boven Hardinxveld	106.073	0	0	0	0	0	0
77220063	Vervanging/reparatie riolering 2016	65.700	34.300	0	0	0	0	0
T00206 (2016)	Riolering Zuidwesthoek	0	1.714.000	0	0	0	0	0
T00208 (2017)	Vervanging/reparatie riolering	0	100.000	0	0	0	0	0
T00209 (2018)	Vervanging/reparatie riolering	0	0	100.000	0	0	0	0
T00210 (2019)	Vervanging/reparatie riolering	0	0	0	100.000	0	0	0
T00211 (2020)	Vervanging/reparatie riolering	0	0	0	0	100.000	0	0
T00212 (2021)	Vervanging/reparatie riolering	0	0	0	0	0	100.000	0
T00213 (2018)	Rioleringsbeheerplan	0	0	500.000	0	0	0	0
T00214 (2019)	Rioleringsbeheerplan	0	0	0	500.000	0	0	0
T00215 (2020)	Rioleringsbeheerplan	0	0	0	0	500.000	0	0
T00216 (2021)	Rioleringsbeheerplan	0	0	0	0	0	500.000	0
T00221 (2022)	Vervanging/reparatie riolering	0	0	0	0	0	0	100.000
T00222 (2022)	Rioleringsbeheerplan	0	0	0	0	0	0	500.000
Pompen en riolering		171.773	1.848.300	600.000	600.000	600.000	600.000	600.000
75602009 (2016)	Speelplaatsenplan	3.255	71.745	0	0	0	0	0
T00157 (2017)	Speelplaatsenplan	0	75.000	0	0	0	0	0
T00158 (2018)	Speelplaatsenplan	0	0	75.000	0	0	0	0
T00166 (2019)	Speelplaatsenplan	0	0	0	75.000	0	0	0
T00167 (2020)	Speelplaatsenplan	0	0	0	0	75.000	0	0
T00186 (2021)	Speelplaatsenplan	0	0	0	0	0	75.000	0
T00227 (2022)	Speelplaatsenplan	0	0	0	0	0	0	75.000
T00218/PPN (2017)	Speelveld groenstrook Merwedestraat	0	85.000	0	0	0	0	0
Speelplaatsen		3.255	231.745	75.000	75.000	75.000	75.000	75.000

Actiefnummer	Omschrijving	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
75310008	Kunstgrasveld veld 2 (fundering)	5.196	133.281	0	0	0	0	0
75310009	Kunstgrasveld veld 2 (bovenlaag)	5.196	234.812	0	0	0	0	0
75310010	Kunstgrasveld trainingsveld (fundering)	5.196	56.896	0	0	0	0	0
75310011	Kunstgrasveld trainingsveld (bovenlaag)	5.196	102.391	0	0	0	0	0
75310012	Beregeningsinstallatie sportvelden	0	50.000	0	0	0	0	0
T00185	(2018) Renovatie sportvelden (VVH)	0	0	70.000	0	0	0	0
T00220	(2017) Verwarmingsinstallatie zwembad	0	195.000	0	0	0	0	0
T00234/PPN	(2018) Kunstgrasvelden korfbalverenigingen veld 1	0	0	25.000	0	0	0	0
T00235/PPN	(2019) Kunstgrasvelden korfbalverenigingen veld 2	0	0	0	45.000	0	0	0
T00236/PPN	(2019) Kunstgrasvelden korfbalverenigingen veld 2	0	0	0	30.000	0	0	0
Sportvoorzieningen		20.784	772.380	95.000	75.000	0	0	0
72101009	Renovatie straatverlichting (2016)	0	69.000	0	0	0	0	0
T00127	(2017) Renovatie straatverlichting	0	46.000	0	0	0	0	0
T00156	(2018) Renovatie straatverlichting	0	0	46.000	0	0	0	0
T00168	(2019) Renovatie straatverlichting	0	0	0	46.000	0	0	0
T00169	(2020) Renovatie straatverlichting	0	0	0	0	46.000	0	0
T00188	(2021) Renovatie straatverlichting	0	0	0	0	0	46.000	0
T00226	(2022) Renovatie straatverlichting	0	0	0	0	0	0	46.000
Straatverlichting		0	115.000	46.000	46.000	46.000	46.000	46.000
70004521	Bedrijfsvoertuig alg. dienst (BS-VT-53)	1.057	71.943	0	0	0	0	0
70004522	Bedrijfsauto groenvoorz. (88-BH-ZH)	0	50.000	0	0	0	0	0
70004527	Houtversnipperaar (2014)	0	39.480	0	0	0	0	0
70004528	19-BZ-LK Verv. handveegwagen Piaggio	0	30.000	0	0	0	0	0
70004530	Verv. Shovel Matbro	0	30.500	0	0	0	0	0
T00147	(2017) Verv. Ford Connect 47-BX-ZV	0	25.000	0	0	0	0	0
T00148	(2017) Verv. Ford Connect 48-BX-ZV	0	25.000	0	0	0	0	0
T00149	(2017) Verv. Ford Connect 49-BX-ZV	0	25.000	0	0	0	0	0
T00175	(2017) Heftruck en lader Komatsu	0	25.000	0	0	0	0	0
T00176	(2017) Kolkenzuiger	0	35.000	0	0	0	0	0
T00177	(2019) Verv. Ford Transit 74-VZN-9	0	0	0	50.000	0	0	0
T00178	(2019) Verv. MAN BX-FP-58	0	0	0	121.080	0	0	0
T00179	(2019) Verv. autolaadkraan BX-FP-58	0	0	0	29.000	0	0	0
T00180	(2018) Aanhangstrooier NIDO Stratos	0	0	40.000	0	0	0	0
T00181	(2019) John Deere kooimaier	0	0	0	82.500	0	0	0
T00194	(2020) Verv. VW transporter (7-VVP-49)	0	0	0	0	50.000	0	0
T00195	(2020) Verv. VW transporter (6-VVP-86)	0	0	0	0	55.000	0	0
T00196	(2020) Verv. Piaggio (7-VVP-47)	0	0	0	0	33.000	0	0
T00197	(2016) Aanvulling verv. (88-BH-ZH)	0	8.860	0	0	0	0	0
T00198	(2021) Verv. materiaalanhanger	0	0	0	0	0	12.000	0
T00229	(2017) Knikmops	0	0	0	0	0	0	0
T00229/PPN	(2017) Knikmops	0	20.000	0	0	0	0	0
Vervoermiddelen		1.057	385.783	40.000	282.580	138.000	12.000	0
72100019	Asfalteren Spoorweg/Binnendams	7.935	14.459	0	0	0	0	0
72100036	Zuid-West hoek (van T00142)	60.145	0	0	0	0	0	0
T00130	(2014) Verlengde Schapedrift	0	28.000	0	0	0	0	0
T00131	(2016) Nieuweweg	0	30.000	0	0	0	0	0
T00132	(2014) Hakgriend	0	150.000	0	0	0	0	0
T00135	(2016) Buitendams	0	240.000	0	0	0	0	0
T00136	(2017) Elementen	0	146.000	0	0	0	0	0
T00137	(2018) Elementen	0	0	146.000	0	0	0	0
T00138	(2014) Molenstraat	0	50.000	0	0	0	0	0
T00139	(2014) Koningin Wilhelminalaan	0	35.000	0	0	0	0	0
T00140	(2014) Zuid-West hoek	0	149.330	0	0	0	0	0
T00141	(2014) Zuid-West hoek	0	867.000	0	0	0	0	0
T00142	(2015) Zuid-West hoek	0	300.000	0	0	0	0	0
T00143	(2017) Asfalt	0	220.000	0	0	0	0	0
T00144	(2018) Asfalt	0	0	220.000	0	0	0	0
T00146	(2016) Buitendams verkeersmaatregelen	0	90.000	0	0	0	0	0
T00170	(2019) Elementen	0	0	0	146.000	0	0	0
T00171	(2020) Elementen	0	0	0	0	146.000	0	0
T00172	(2019) Asfalt	0	0	0	220.000	0	0	0
T00173	(2020) Asfalt	0	0	0	0	220.000	0	0
T00199	(2021) Asfalt	0	0	0	0	0	220.000	0
T00200	(2021) Elementen	0	0	0	0	0	146.000	0
T00223	(2022) Asfalt	0	0	0	0	0	0	220.000
T00224	(2022) Elementen	0	0	0	0	0	0	146.000
T00238/PPN	(2017) Fietsers op Schapedrift	0	40.000	0	0	0	0	0
T00239/PPN	(2021) Reconstructie Spindermolen	0	0	0	0	0	450.000	0
Wegen, straten en pleinen		68.080	2.359.789	366.000	366.000	366.000	816.000	366.000
Totaal		1.853.530	8.103.964	2.582.800	1.479.580	1.260.000	1.584.000	1.122.000

Bijlage 6 Kasstroomoverzicht t.b.v. investeringsplanning

(x € 1.000)

	<u>2018</u>	<u>2019</u>	<u>2020</u>	<u>2021</u>
RESULTAAT (uitgaande van sluitende begroting)	0	0	0	0
<i>Afschrijvingen</i>				
Afschrijvingen materiële vaste activa (EcN)	1.349	1.255	1.196	1.169
Afschrijvingen materiële vaste activa (MaN)	<u>451</u>	<u>489</u>	<u>490</u>	<u>511</u>
<i>Totaal afschrijvingen</i>	1.800	1.744	1.686	1.680
<i>Reserves/voorzieningen</i>				
Toename reserves/voorzieningen	1.533	1.554	1.560	1.529
Afname reserves/voorzieningen	<u>-1.782</u>	<u>-1.561</u>	<u>-1.483</u>	<u>-1.273</u>
<i>Totaal mutaties reserves</i>	<u>-249</u>	<u>-7</u>	<u>77</u>	<u>256</u>
KASSTROOM	1.551	1.737	1.763	1.936
<i>Werkkapitaal</i>				
Mutaties vlottende activa	0	0	0	0
Mutaties vlottende passiva	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
<i>Totaal mutatie werkkapitaal</i>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
KASSTROOM VOOR INVESTERINGEN ACTIVA	<u>1.551</u>	<u>1.737</u>	<u>1.763</u>	<u>1.936</u>
INVESTERINGSRUIMTE O.B.V. FIN. VISIE EN RENTEBELEID (40% VV)	2.585	2.895	2.938	3.227
<i>Netto-investeringen vaste activa</i>				
Toename materiële vaste activa (EcN)	-1.866	-1.033	-813	-687
Toename materiële vaste activa (MaN)	<u>-717</u>	<u>-447</u>	<u>-447</u>	<u>-897</u>
Investeringen volgens Investeringsoverzicht 2018-2021 (bijlage 5)	-2.583	-1.480	-1.260	-1.584
VERSCHIL INVESTERINGSRUIMTE VERSUS INVESTERINGEN	<u>2</u>	<u>1.415</u>	<u>1.678</u>	<u>1.643</u>

In 2017 is een bedrag van € 1,9 miljoen opgenomen in verband met de toetreding tot Drechtsteden, dit komt in bovenstaand overzicht niet tot uiting.